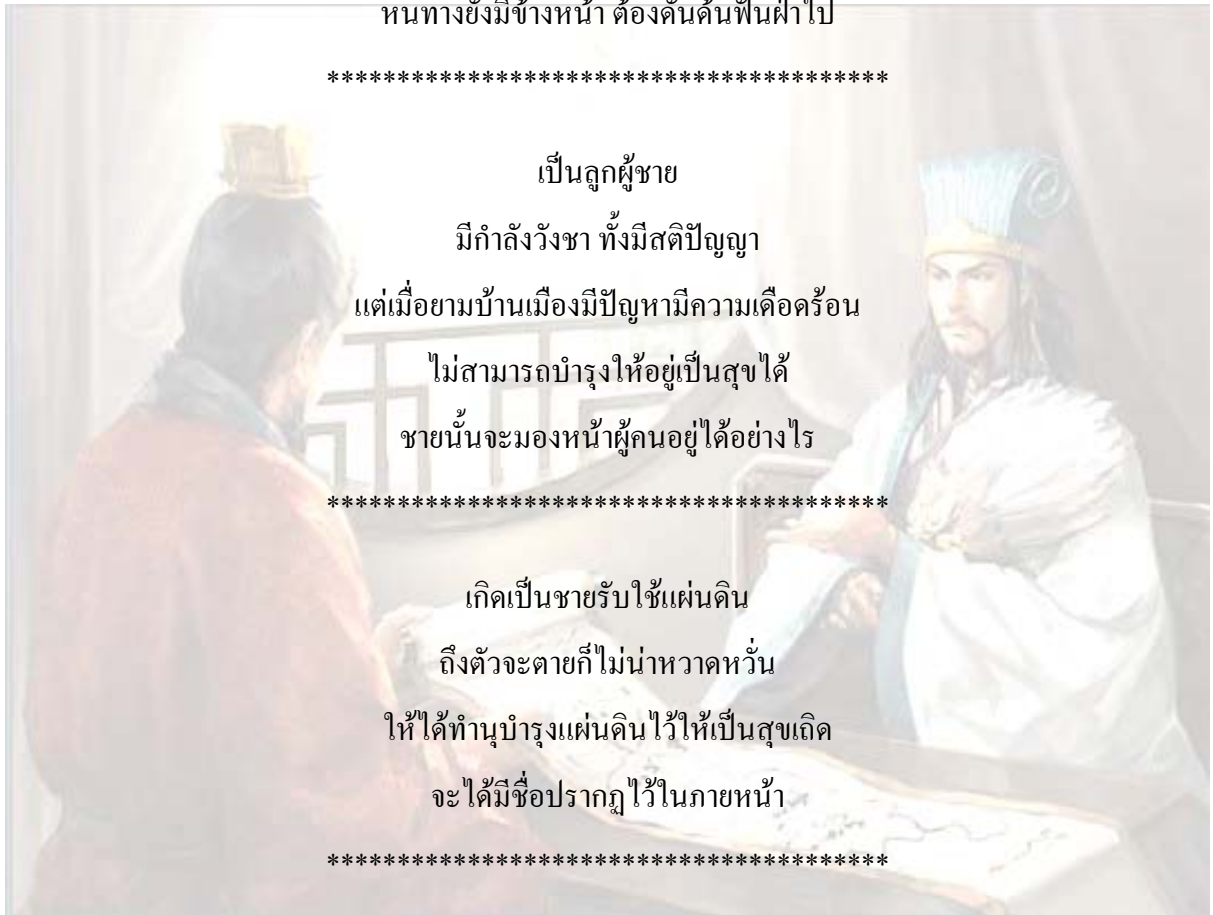

อยู่กับคนไม่ดีมีแต่เดือดร้อน
 นานไปอาจมีอันตรายได้ ต้องรีบถอนตัวเร็วไว
 เหมือนนกทิ้งรังที่ไม่ปลอดภัย ฉะนั้น

เกิดเป็นลูกผู้ชาย
 ควรหรือจะมาสิ้นความคิด
 หนทางยังมีข้างหน้า ต้องคืบคั้นฟันฝ่าไป

เป็นลูกผู้ชาย
 มีกำลังวังชา ทั้งมีสติปัญญา
 แต่เมื่อยามบ้านเมืองมีปัญหาเดือดร้อน
 ไม่สามารถบำรุงให้อยู่เป็นสุขได้
 ชายนั้นจะมองหน้าผู้คนอยู่ได้อย่างไร

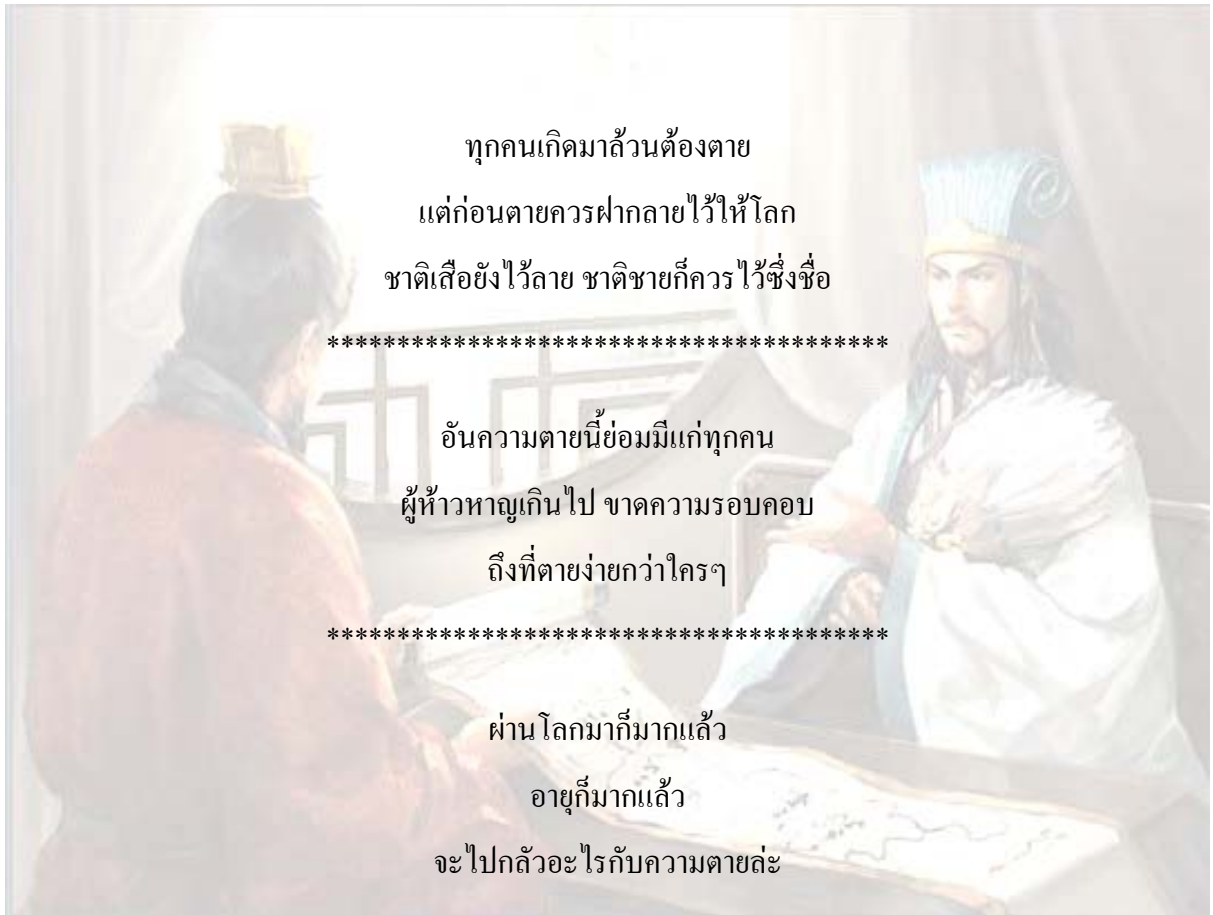
เกิดเป็นชายรับใช้แผ่นดิน
 ถึงตัวจะตายก็ไม่น่าหวาดหวั่น
 ให้ได้ทำนุบำรุงแผ่นดินไว้ให้เป็นสุขเกิด
 จะได้มีชื่อปรากฏไว้ในภายหน้า

ทำดีต่อทุกคนนั้นถูกต้อง
 แต่กับคนร้ายนั้นเราต้องระวังด้วย

ทหารไม่เคยย่อท้อต่อข้าศึก
 นักบวชไม่เคยเกรงกลัวกิเลสตัณหา
 มีแต่จะต้องสู้จนได้ชัยชนะ

เกิดมาทุกคนล้วนต้องตาย
 มิได้เว้นมันผู้ใด
 เป็นธรรมดาอยู่เช่นนี้ ไยต้องเศร้าโศก?

เป็นชายชาติทหาร
 จะมีเจ้าเป็นสองนั้น มิต้องประเพณี

ทุกคนเกิดมาล้วนต้องตาย
 แต่ก่อนตายควรฝากลายไว้ให้โลก
 ชาติเสียดังไว้ลาย ชาติชายก็ควรไว้ซึ่งชื่อ

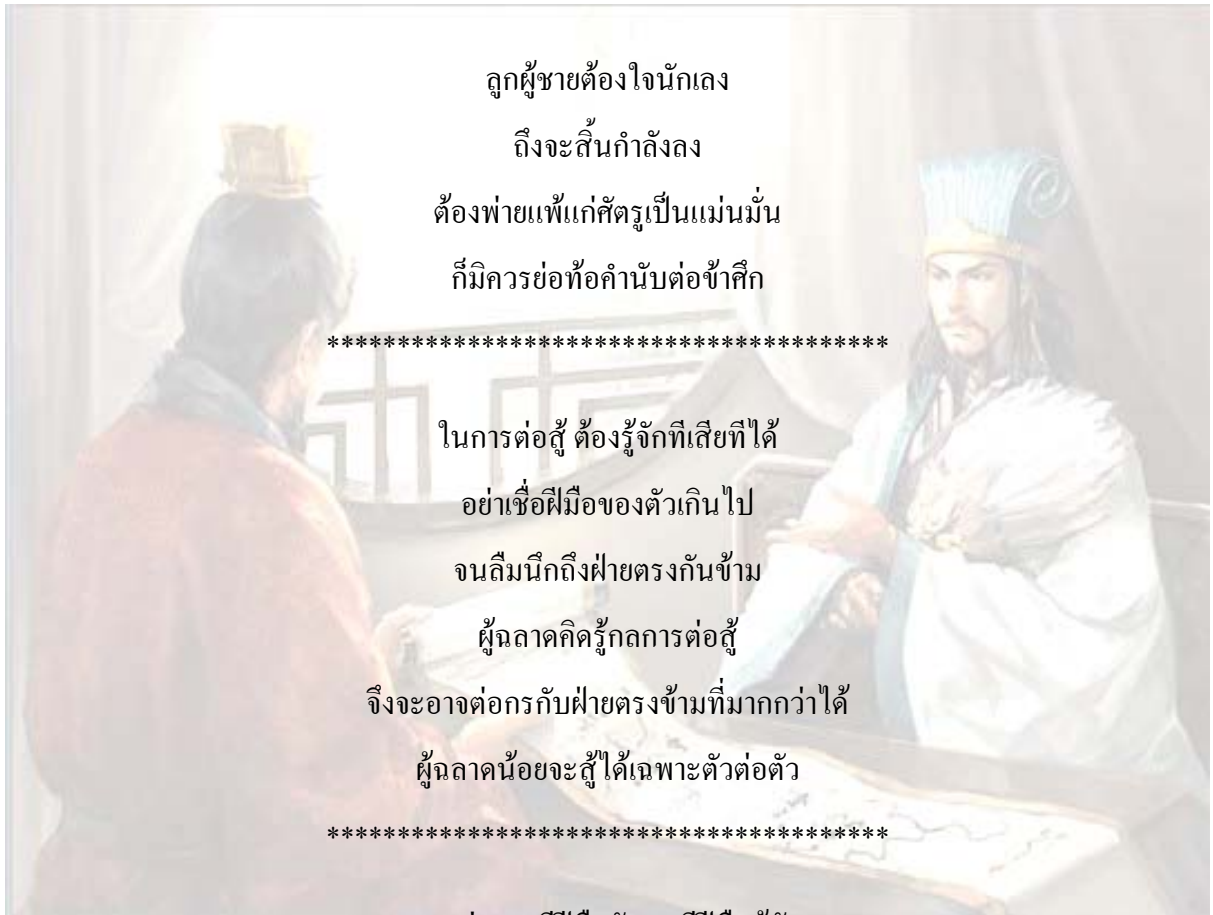
อันความตายนี้ย่อมมีแก่ทุกคน
 ผู้ห้าวหาญเกินไป ขาดความรอบคอบ
 ถึงที่ตายง่ายกว่าใครๆ

ผ่านโลกมาก็มากแล้ว
 อายุก็มากแล้ว
 จะไปกลัวอะไรกับความตายล่ะ

อันธรรมดาของทหาร
 หากไม่ออกค่าย
 ก็เหมือนกับผ้าซับในกางเกงผู้หญิง

ลูกผู้ชายชาติทหาร
ได้ล้มวาจาสาบานแล้ว ย่อมไม่เสียดำสัตย์

ปราชญ์นั้นสำคัญไฉน
จะมีอะไรมีคุณค่า
กว่าการได้สนทนากับนักปราชญ์

ลูกผู้ชายต้องใจนักเลง
ถึงจะสิ้นกำลังลง
ต้องพ่ายแพ้แก่ศัตรูเป็นแมนมั่น
ก็มิควรย่อท้อค้ำบต่อข้าศึก

ในการต่อสู้ ต้องรู้จักที่เสียที่ได้
อย่าเชื่อฝีมือของตัวเองเกินไป
จนลืมนึกถึงฝ่ายตรงข้าม
ผู้ฉลาดคิดรู้จักการต่อสู้
จึงจะอาจต่อกรกับฝ่ายตรงข้ามที่มากกว่าได้
ผู้ฉลาดน้อยจะสู้ได้เฉพาะตัวต่อตัว

ระหว่างคนมีฝีมือกับคนมีฝีมือสู้กัน
คนที่มีความคิดมากกว่าจะชนะ
ระหว่างคนมีความคิดกับคนมีความคิดสู้กัน
คนมีไหวพริบจึงจะชนะ

วิธีการปราบโจร

หากใช้วิธีเกลี้ยกล่อมจนยอมเป็นพวก

คนทั้งปวงก็จะดูเยี่ยงอย่าง

ว่าทำผิดแล้วไม่ต้องรับผิดรับโทษ

กลับมีผู้มีคนยอมรับก็จะกระทำตามอย่างบ้าง

แต่หากปราบปรามขั้นเด็ดขาด

ก็จงละพยศอันเลวร้ายเสีย

ปล่อยนานไปจะชั่วหนักขึ้นอีก

จะต่อกรกับผู้เข้มแข็ง ทั้งทรงสติปัญญา

จะต้องไม่ประมาท

ควรถืออ่านตริตรองให้ดี

เมื่อบ้านเมืองร้อนระอุ

มีผู้กระทำบาปหยาบช้าแก่แผ่นดิน และราษฎร

ผู้ที่รู้สึกได้ย่อมร้อนนอกร้อนใจ

เมื่อไม่มีกำลังใช้อำนาจจะจัดการ

ก็ได้แต่ทำตาปริบๆ แต่ทำอะไรมิได้..

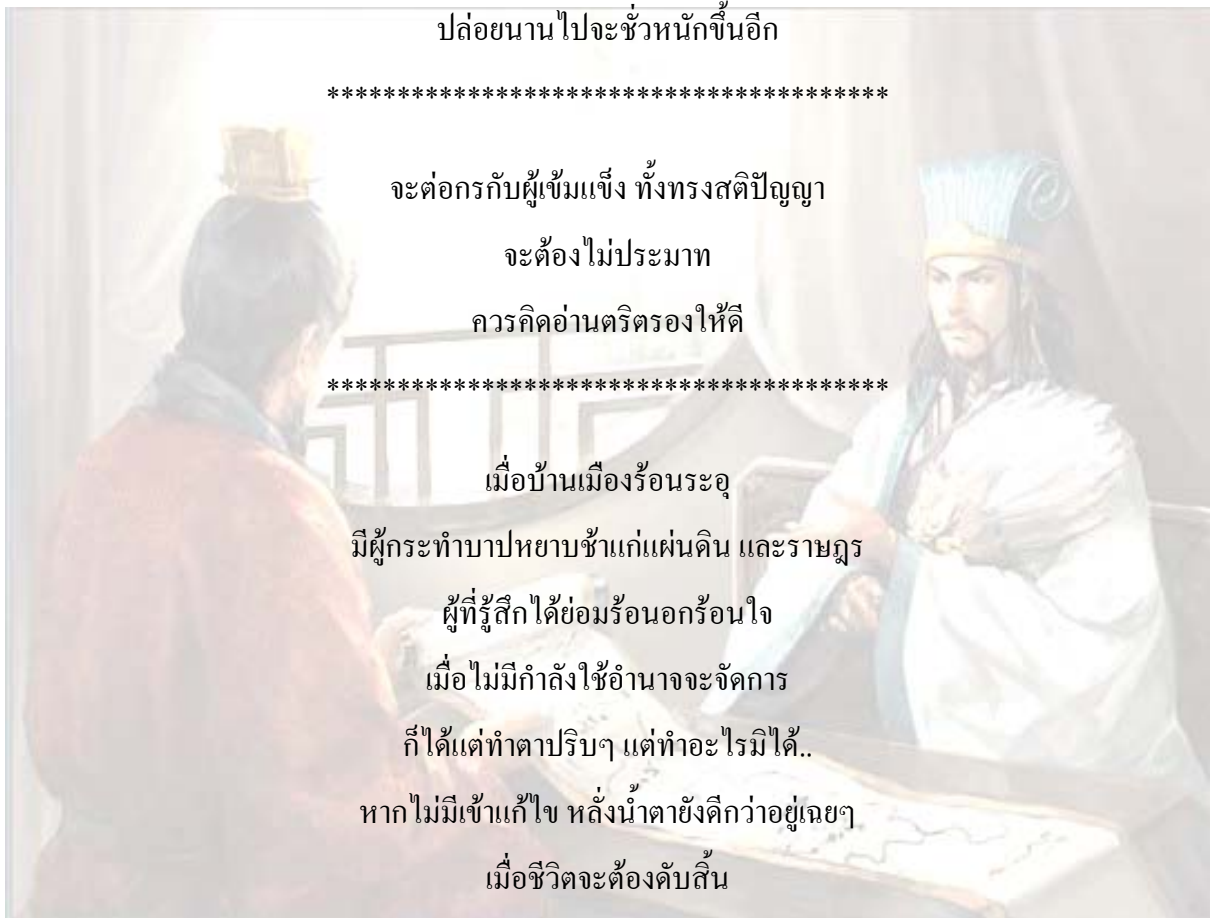
หากไม่มีเข้าแก้ไข หลังน้ำตาก็ดีกว่าอยู่เฉยๆ

เมื่อชีวิตจะต้องดับสิ้น

อย่าให้ตายอย่างกังวลใจ

อย่าพกความเศร้าหมองไปด้วย

ควรจะตายอย่างเป็นสุขสบายใจ

ขึ้นชื่อว่าทหาร
 มิได้มีความย่อท้อต่อข้าศึก
 อดส่ำที่เอาชนะงได้
 แม่ครวอับจน
 ก็จะมานะช่วยกันรบจนกว่าจะตาย

อันกรทำศึกถ้าเห็นจะชนะอยู่ไฉน
 ก็ควรรีบรัดทำการเสียแต่ต้นมือ
 หากชักช้าอยู่จักเสียโอกาส

นกลือกไม่ตีจึงเกาะ
 คนเลือกคนดีจึงควรคบหา

วิถีแห่งชีวิต
 ชีวิตจะมีค่า
 ต่อเมื่อใฝ่หาคุณธรรม
 มีคุณธรรมแก่ไหน ก็มีค่าแก่นั้น

มีความริษยาผู้อื่น
 เพราะปรารถนาร้ายต่อเขา

เกิดมาเป็นทหาร
 หากกลัวข้าศึกถือว่าไม่ใช่ทหาร
 พระที่แพ้ก็เสียดันทหารให้พระไม่

คนสิ้นคิดจะลำบากไปจนกว่าชีวิตจะหาไม่

ชีวิตมีเรื่องจะต้องทำต่อไป
จงคิดหาหนทางก้าวหน้า
อย่ามัวแต่ไปพะวงถึงแต่อดีต

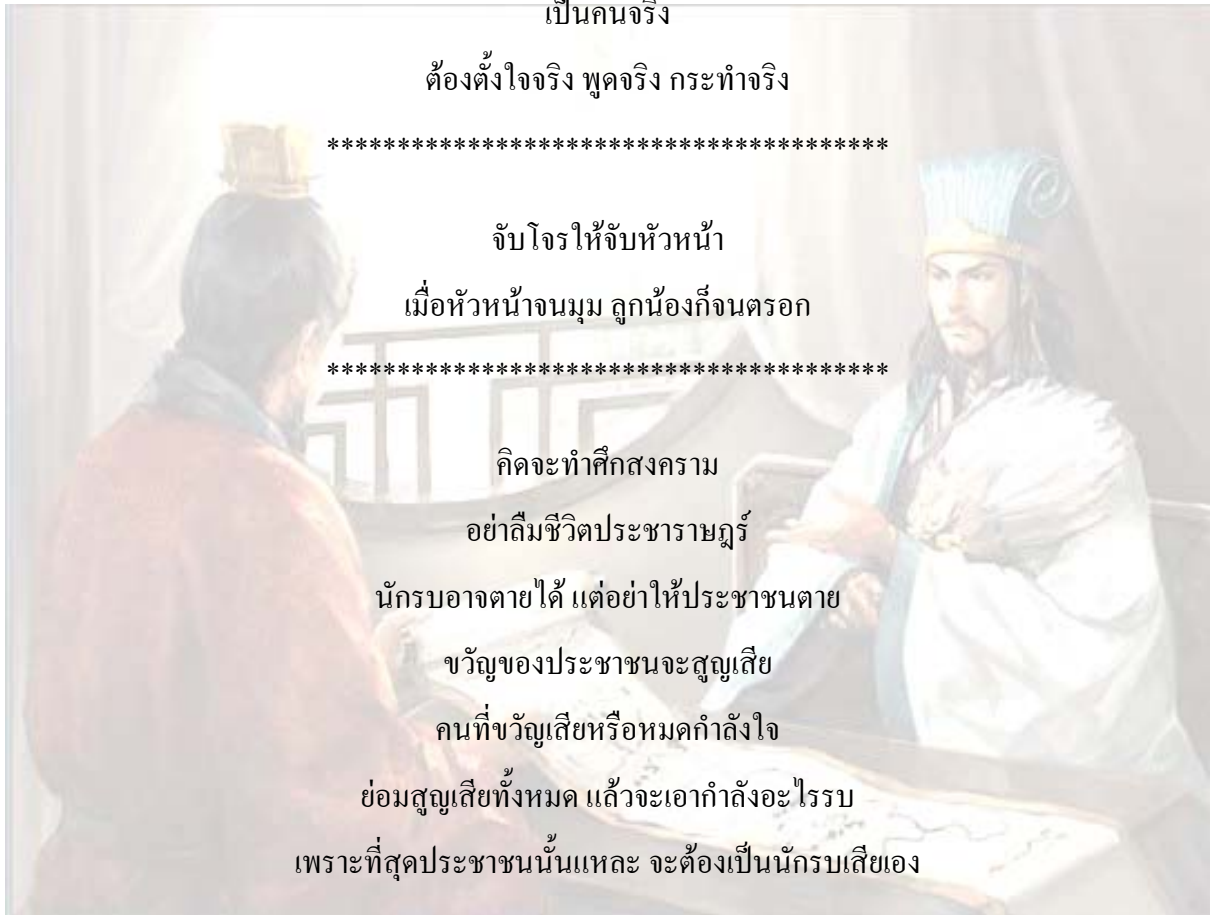
เป็นคนจริง

ต้องตั้งใจจริง พุดจริง กระทำจริง

จับใจให้จับหัวหน้า
เมื่อหัวหน้าจมนม ลูกน้องก็จมนตรอก

คิดจะทำศึกสงคราม
อย่าลืมชีวิตประหารราษฎร
นักรบอาจตายได้ แต่อย่าให้ประชาชนตาย
ขวัญของประชาชนจะสูญเสีย
คนที่ขวัญเสียหรือหมดกำลังใจ
ย่อมสูญเสียทั้งหมด แล้วจะเอากำลังอะไรรบ
เพราะที่สุดประชาชนนั้นแหละ จะต้องเป็นนักรบเสียเอง

การสร้างสรรค์ บางครั้งก็ต้องมีการล้มล้าง
หากว่าการนั้นเป็นการใหญ่ เหมือนโค่นต้นไม้ทำไร่นา
จะมัวคิดเสียตายต้นไม้อยู่ คงจะไม่ได้เข้ากิน

การชำระความแค้นนั้นยาก
 เพราะต้องลงแรงทำลายกันเจ็บปวดทั้งกายทั้งใจ
 แต่การให้อภัยซึ่งง่าย
 เพียงแค่ออกปาก "ไม่เป็นไร" คำเดียวก็เสร็จเรื่อง
 โฉนไม่ใคร่จะทำกัน

ช่วงแห่งชีวิตที่ต้องขบคิดใ้ห้มากที่สุด

คือเวลาตกอยู่ในวงล้อมแห่งอันตราย
 จะต้องหากลอบายพลฉกฉุนคั่นคั้นให้พ้นวิกฤต
 ใช้ความสุขุมคัมภีร์ภาพเป็นอย่างมาก

โบราณท่านกล่าวไว้ว่า
 แม่ทัพนายกองผู้จะทำการสงคราม
 ฟังให้พิเคราะห์ดูกำลัง ความคิด
 และฝีมือของทหารพร้อมทั้งอาวุธยุทธภัณฑ์
 ถ้าเห็นชนะฝ่ายเดียวแล้วจึงให้กระทำการ

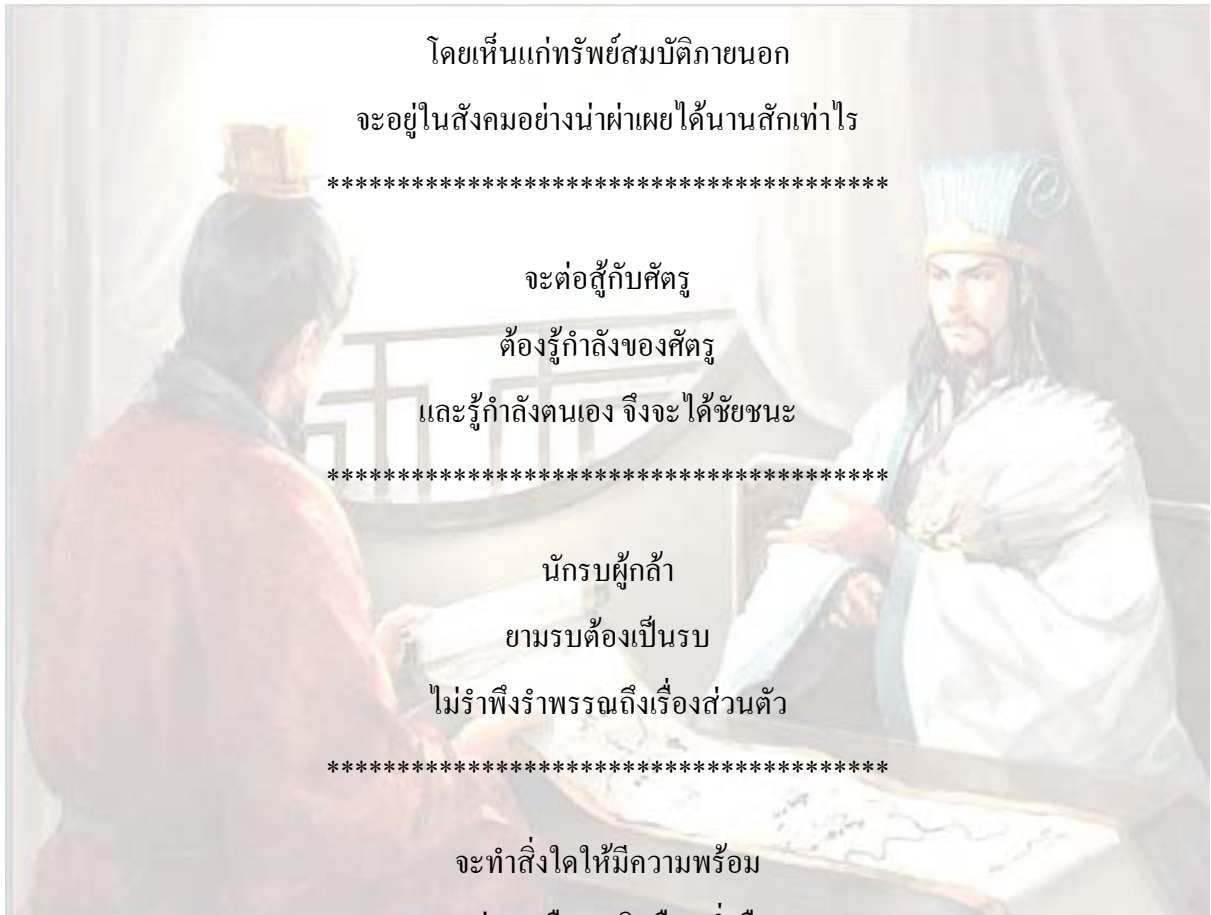
คำโบราณท่านว่าไว้แต่กาลก่อน
 ผู้ใดจะเป็นแม่ทัพนำทหารทำสงคราม
 ให้พึงรู้ลักษณะในกลทุกประการ

อนึ่งให้มีปัญญารู้ผ่อนปรนแก้ไขอาชนะ

เมื่อจะคิดการใหญ่
 ก็ไม่ควรขัดเคืองด้วยเรื่องเล็กน้อย

มีแต่คนอ่อนแอเป็นกำลัง
 เมื่อต่อสู้กับศัตรูก็ยอมจะมีแต่แพ้
 ถ้ามีผู้เข้มแข็งเป็นพวกคิการใดยอมชนะ

ผลของความสัจซื่อ
 ทำให้คนสามารถตั้งตัวมาได้ยืนยาว
 การจะละความสัจซื่อ

โดยเห็นแก่ทรัพย์สินสมบัติภายนอก
 จะอยู่ในสังคมอย่างน่าฝ่าเผยได้นานสักเท่าไร

จะต่อสู้กับศัตรู
 ต้องรู้กำลังของศัตรู
 และรู้กำลังตนเอง จึงจะได้ชัยชนะ

นักรบผู้กล้า
 ยามรบต้องเป็นรบ
 ไม่รำพึงรำพรรณถึงเรื่องส่วนตัว

จะทำสิ่งใดให้มีความพร้อม
 จะง่ายเหมือนพลิกมือ กว่ามือ

คน โลกหาความสัจซื่อมิได้
 เลี่ยงไว้ยอมเสียข้าวสุก

เมื่อยังมีใจของเรา

ก็จงหาโอกาส และรู้จักรอคอย

ยศได้ยศฐานบรรดาศักดิ์

อย่าหลงตนลืมหิว อย่าโลภโมโหสิ้น

อย่าเห็นแก่ของดีฯ จงประหยัดมัธยัสถ์

รับราชการอย่างซื่อสัตย์

ก็จะได้มียศฐานบรรดาศักดิ์จำเริญสืบไป

คิดแล้วให้รีบกระทำ

หาไม่แล้วจะหมดโอกาส

ธรรมดาโลภมีความเป็นคู่

มีความดีความชั่ว มีเรามีเขา

บางครั้งเราได้ชื่อว่าเป็นดาวดวงหนึ่งของโลก

แต่ก็ยังมีดาวดวงอื่นผุดขึ้นแข่งรัศมี

จงอย่างคิดว่าเมื่อฟ้าส่งเรามาเกิด

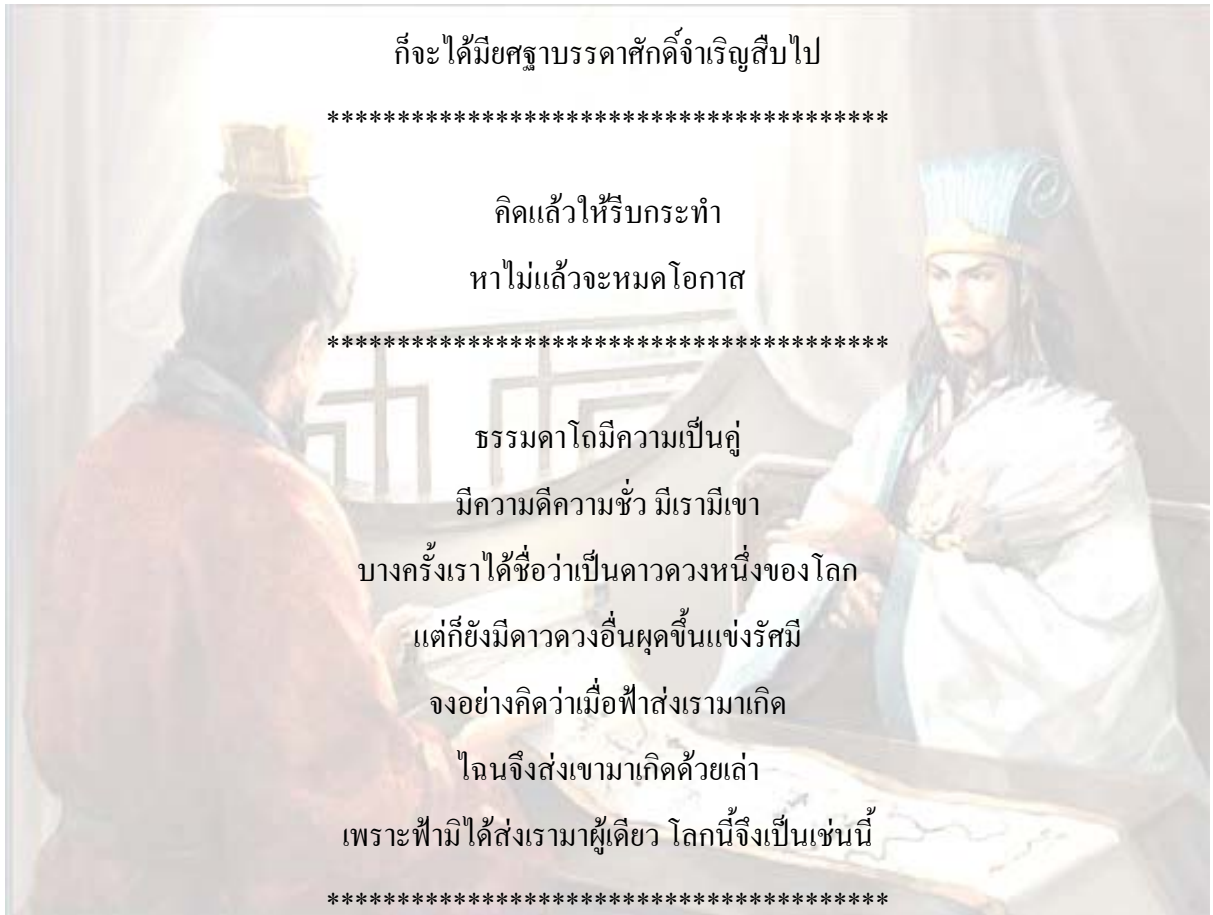
ไปจนจึงส่งเขามาเกิดด้วยเล่า

เพราะฟ้ามิได้ส่งเรามาผู้เดียว โลกนี้จึงเป็นเช่นนี้

ราษฎรก็เคารพกฎหมายด้วยชีวิต

เมื่อกฎหมายไม่เป็นธรรม

ราษฎรก็ทำลายกฎหมายแม้ด้วยชีวิต

การรักษากฎหมายเป็นสิ่งสำคัญ
 เมื่อกฎหมายศักดิ์สิทธิ์จริง
 คนก็ยอมอยู่ใต้กฎหมาย
 บ้านเมืองก็ไม่แปรปรวนผันเพื่อน
 ขอเพียงให้เป็นกฎหมายที่เป็นธรรมเถอะ

คุณธรรมอันยิ่งใหญ่คือ “การศรัทธา”

การใดกระทำมิสำเร็จ
 การนั้นก็หาสิ้นความกังวลไม่
 ยิ่งการใหญ่ก็ยิ่งวิตกมาก

กฎหมายที่เป็นธรรม
 ควรใช้ให้เป็นธรรม
 และรักษาให้เป็นธรรม
 เมื่อกฎหมายเป็นธรรม

กงก้ำกงเกวียน
 เราฆ่าเขา เขาย่อมฆ่าตอบ
 แล้วจะเรียกหาความยุติธรรมได้อย่างไร

กฎหมายที่ไม่เป็นธรรม
 ใครจะยอมอยู่ใต้บังคับ
 แม้แต่ผู้ที่ร่างกฎหมายเองก็เถอะ

จะเก่งปานใดก็ตาม
 แม้นไว้คนดีมีสติปัญญา่วมคิด
 กิจการทั้งหลายทั้งปวงก็เคลื่อนไปไม่ได้

เมื่อปกครองไม่เป็นธรรม
 เมื่อตัดสินคดีความไม่ยุติธรรม
 ประชาชนทนไม่ได้ก็ก่อจลาจลบนแผ่นดิน

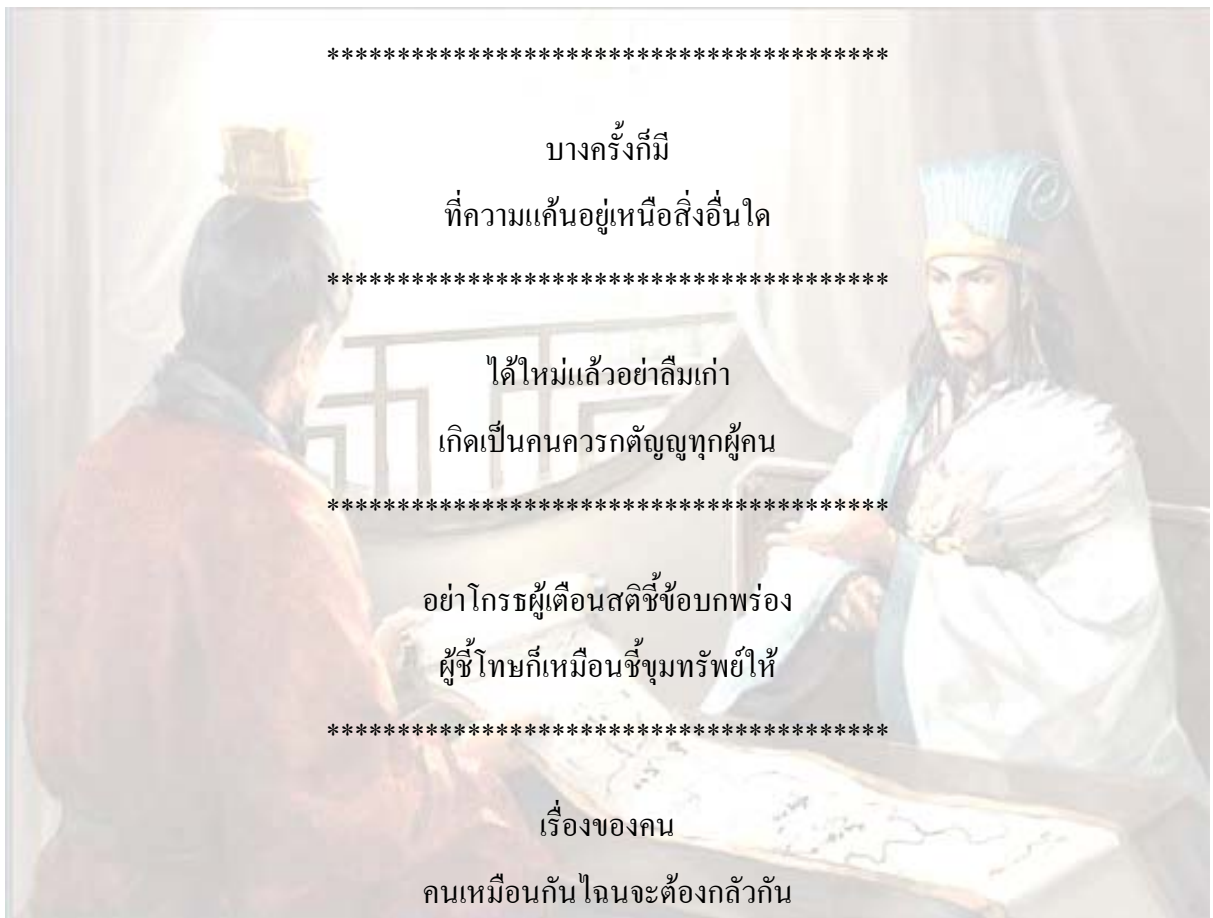
บางครั้งก็มี
 ที่ความแค้นอยู่เหนือสิ่งอื่นใด

ได้ใหม่แล้วอย่าลืมเก่า
 เกิดเป็นคนควรกตัญญูทุกผู้คน

อย่าโกรธผู้เตือนสติชี้ข้อบกพร่อง
 ผู้ชี้โทษก็เหมือนชี้มุมทรัพย์ให้

เรื่องของคน
 คนเหมือนกันใจจะต้องกลัวกัน
 คนเหมือนกันใจจึงมุ่งคิดทำร้ายกัน

สิ่งที่ตั้งงาม
 เมื่อเริ่มดำริให้รีบดำเนิน
 สิ่งที่ได้พยายามจนเกือบสำเร็จ
 ควรพยายามต่อไป ... จนกว่าจะสำเร็จ

คนมีน้ำใจสัตย์ซื่อ
แม่ฟ้าถล่มแผ่นดินทลาย
ก็ยังคงความสัตย์ซื่อ

ลูกผู้ชายต้องรักศักดิ์ศรี
เมื่อรับใช้ผู้ใดก็ต้องภักดีเป็นที่สุด
จะกินข้าวแดงแกงร้อนเป็นสองเจ้านั้นมิควร

คนฉลาดไม่กลัวคนรู้เท่า
แลไม่เกลียดคนรู้ทัน
มีแต่จะหาผู้มีสติปัญญาอยู่ด้วย

ลูกผู้ชาย
ลั่นวาจาแล้วต้องรักษา
แต่หากว่าวาจาที่ลั่นไม่เหมาะสม
ด้วยเป็นวาจาที่โง่งม เป็นวาจาไม่ถูกต้อง
เมื่อทำตามอาจเสียดคนได้
และเมื่อไม่ทำตามไม่อาจเสียดคน
การผิดวาจานั้นจะเป็นไร
ลั่นวาจาว่าจะฆ่าคน

แต่ภายหลังกลับใจไม่ไปฆ่า
ใครจะว่าตระบัดสัตย์ก็ต้องยอม

เกิดเป็นลูกผู้ชาย
จะลำบากอย่างไรไม่สำคัญ
ควรเป็นตัวของตัวเอง อย่าขายตนให้แก่ใคร

ผู้ปกครองที่สามารถครอบงำประชาชนอยู่ได้

เพราะประชาชนก้มหัวให้

ผู้นำที่คินั้น

แม้ลูกน้องทำผิด ย่อมรับผิดชอบเอง

ผู้นำเช่นนี้

มีแต่ผู้รักดี มีแต่คนอยากรับใช้

คนมีมนุษยธรรมมีใจสัจย์ซื่อ

จึงควรตั้งใจเป็นผู้นำ

ส่วนผู้มีใจโหดดั่งสัตว์เดรัจฉาน

ถึงเป็นผู้นำก็ควรขับไล่ออกจากบ้านเมือง

ความเป็นใหญ่ในแผ่นดิน

ผู้ยึดอำนาจได้ กุมหัวใจประชาชนได้

ก็ได้เป็นผู้นำ

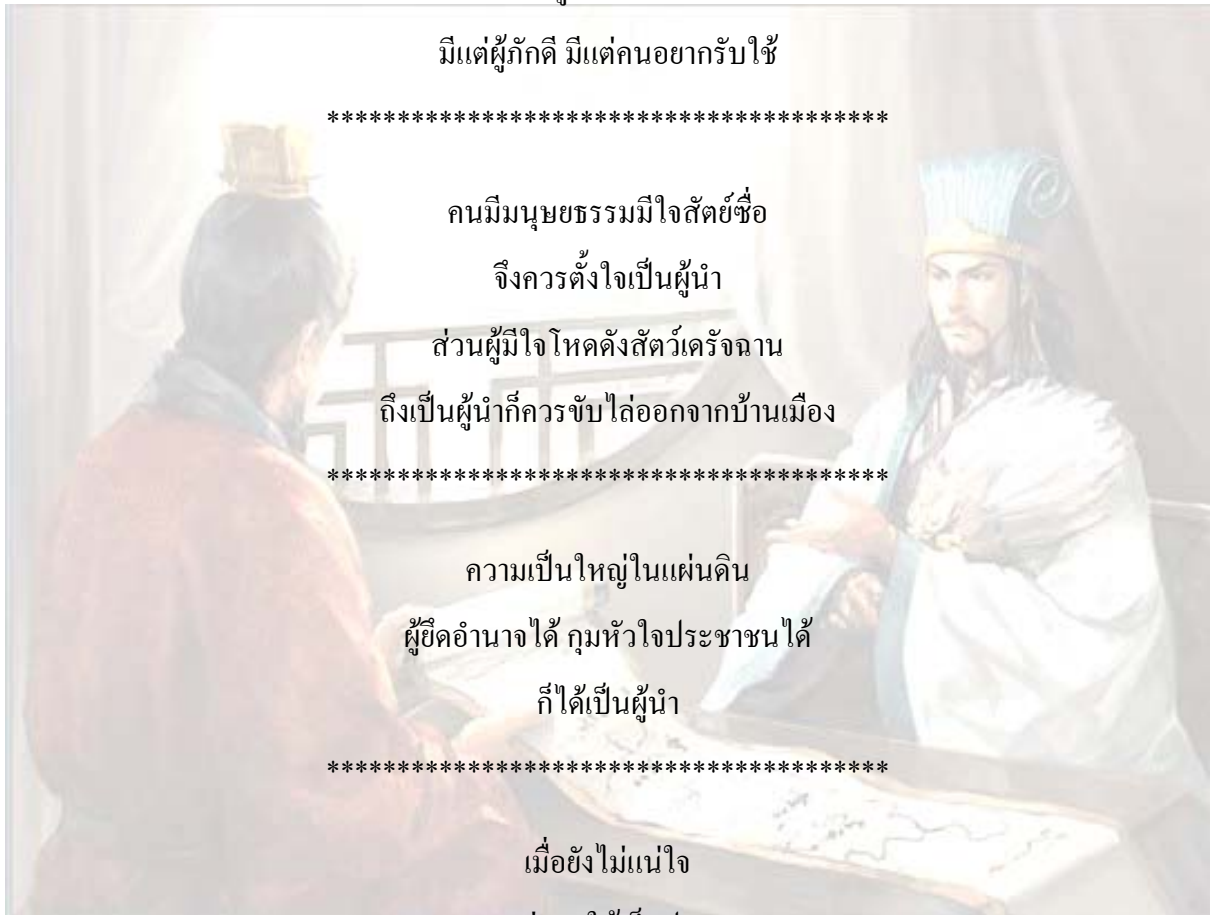
เมื่อยังไม่แน่ใจ

อย่าพูดให้เต็มปาก

รุ่มไม่ใหญ่

ใครๆก็อยากเข้าอาศัย

ผู้มีเมตตากรุณา มีแต่คนอยากอยู่ด้วย

สิ่งใดที่ไม่ดี

อย่าได้คิดสืบไปเลย

อย่างไรเสียก็ไม่สำเร็จประโยชน์แก่ชีวิต

อันเชื่อชาติเสือ

ย่อมไม่สมควรแกสุนัข

ธรรมดาชีวิตที่ไร้เวรกันมีแต่สุขสงบ

หากยังไม่มียักษ์มารายกล้า

ก็อย่าได้คิดหาภัยอันตรายมาใส่ตัว

กลอุบายบางทีก็มีอยากทำ

แต่กับคนร้ายจะให้ชื้ออยู่ที่เห็นจะยาก

เพราะความซื่อคือช่องโหว่ของคนร้าย

ตั้งแต่ไหนแต่ไรมา

คนร้ายอาศัยช่องโหว่แห่งความดี

เข้าทำอันตรายต่อคนดีมามากต่อมากแล้ว

จะโทษเขาจะฆ่าใคร

ใ้หนักถึงความดีของเขาบ้าง

เคยใช้กลอุบายใด อย่าให้ศัตรูรู้

มิฉะนั้น สักวันหนึ่ง

กลอุบายนั้นกลับคืนสนอง

ผู้ปกครองที่ได้อำนาจอย่างไม่เป็นธรรม

เมื่อได้อำนาจก็ปกครองไม่เป็นธรรม

ตั้งใจแต่จะเสพย์สุรา

มัวเมากับการเล่นและสตรี

ไม่เอาใจใส่ราชการงานเมือง

ควรหรือจะปล่อยให้ผู้อยู่ในอำนาจต่อไป

ผู้นำต้องมีแขนซ้ายแขนขวา

คนสนิทที่เป็นกำลังสำคัญ

อย่าปกป้องเฉพาะตัว

คนหลงลืมแขนจะไม่ประสบความสำเร็จ

เมื่อเขาจงรักภักดีต่อเรานั้นคง

ควรจะทดแทนให้เขาอย่างสาสม

เมื่อผู้มีอำนาจเอามือปิดหูตัวเอง

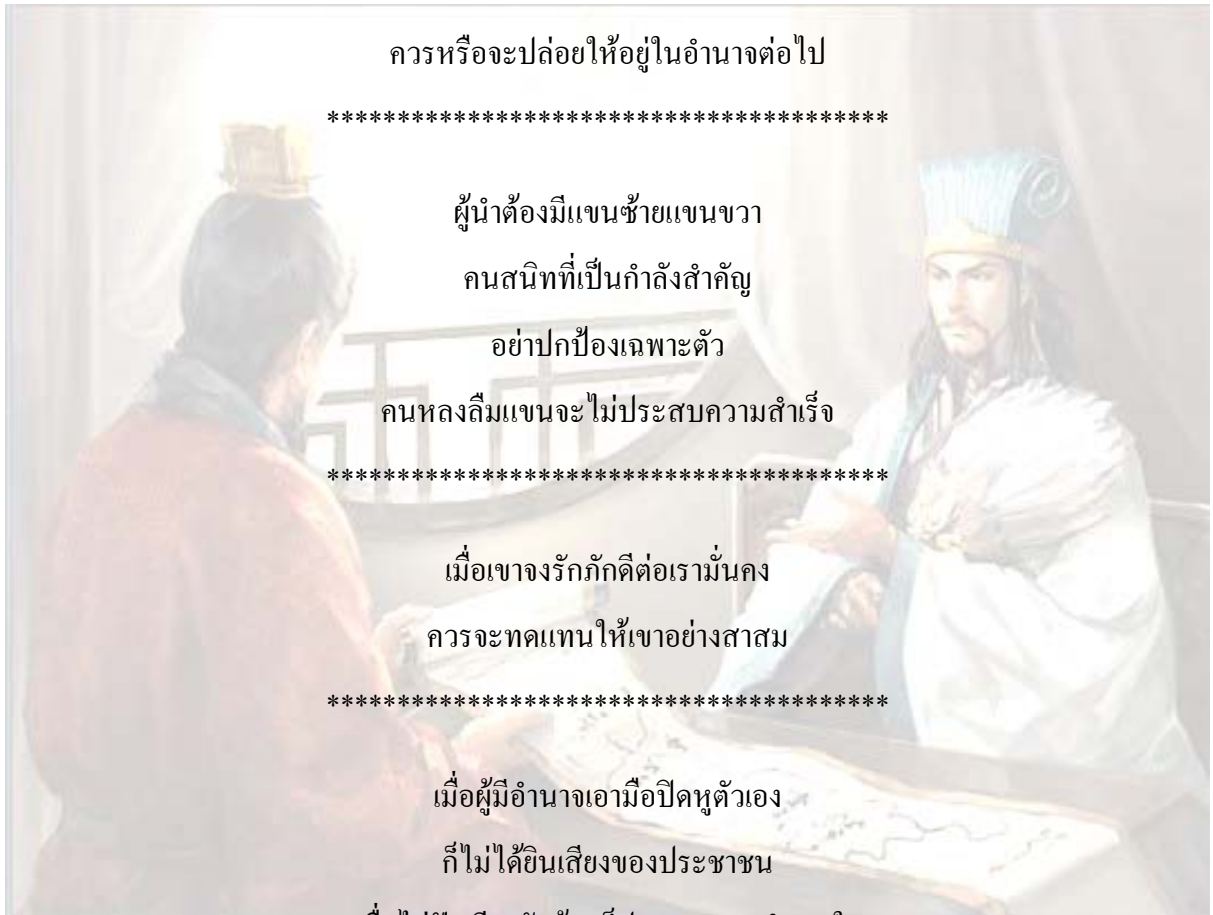
ก็ไม่ได้ยินเสียงของประชาชน

เมื่อไม่ฟังเสียงคัดค้านก็ปกครองตามอำเภอใจ

เมื่อประชาชนเอามือปิดตาตัวเอง

ก็มองไม่เห็นความชั่วร้ายของผู้มีอำนาจ

เมื่อไม่เห็นความบกพร่อง ก็ถูกครอบงำ

อารีต่อผู้คน
มีน้ำใจกว้างขวาง
ประชาชนย่อมเป็นฐานให้

ศัตรูเปรียบเหมือนหญ้า
กำจัดศัตรูเพียงให้ตาย ไหนเลยจะทิ้งซาก
รากย่อมจะงอกขึ้นมาแทน

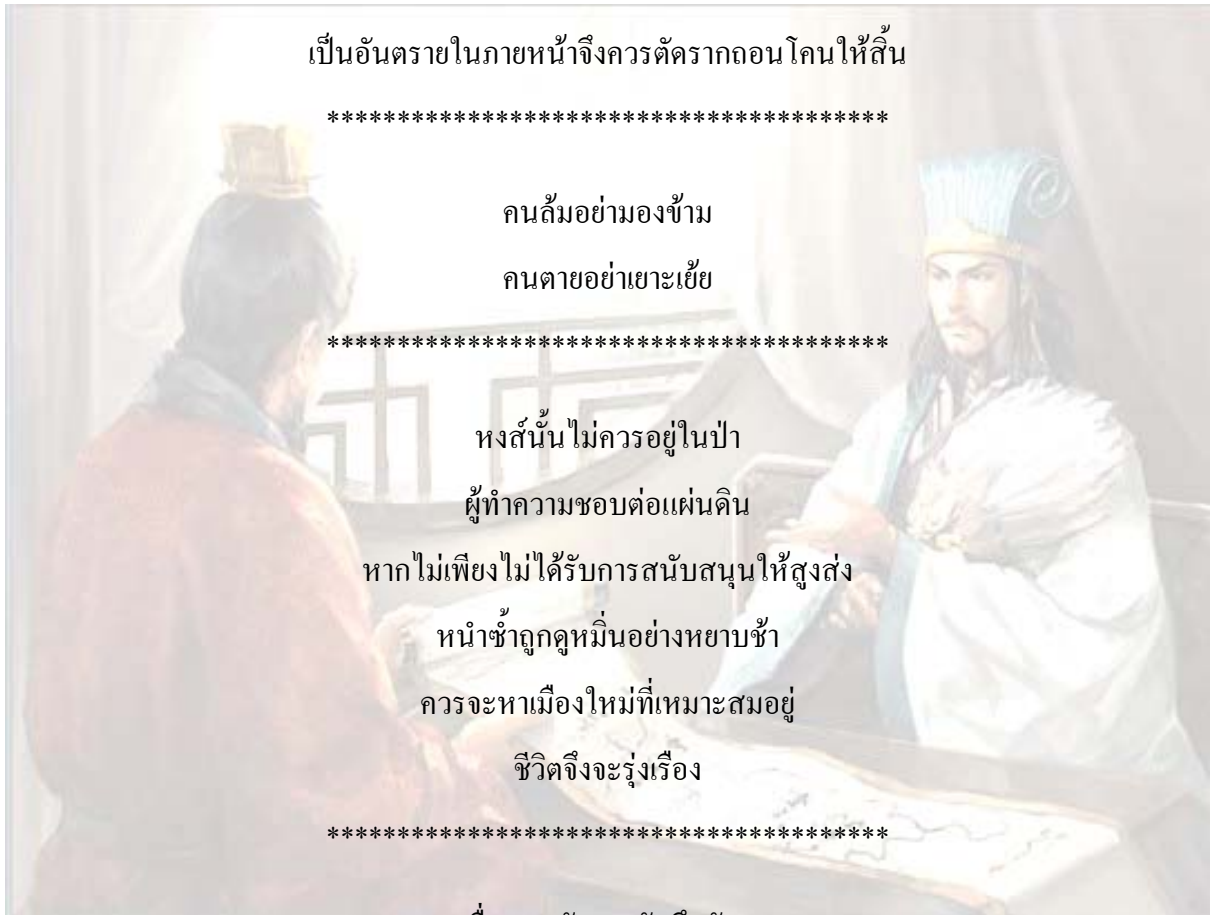
เป็นอันตรายในภายหน้าจึงควรตัดรากถอนโคนให้สิ้น

คนลึมอย่ามองข้าม
คนตายอย่าเยาะเย้ย

หงส์นั้นไม่ควรอยู่ในป่า
ผู้ทำความชอบต่อแผ่นดิน
หากไม่เพียงไม่ได้รับการสนับสนุนให้สูงส่ง
หน้าซำถูกคูหมิ่นอย่างหยาบซำ
ควรจะหาเมืองใหม่ที่เหมาะสมอยู่
ชีวิตจึงจะรุ่งเรือง

เรื่องการจัดการกับศึกศัตรู
ต้องอาศัยคนชื่อสัตย์สุจริตเป็นสำคัญ

การต่อสู้คู่มือใจ
ถึงร่างกายจะชรา แต่ใจยังหนุ่มแน่น
จะหวาดกลัวอะไร

เวลาเร่งรีบไม่ควรคิดเรื่องหนัก
การอันหนักหนาก็ต้องจริงจังมิใช่ทำเล่นๆ

การสงคราม
ยิ่งไม่ใช่กำลังยิ่งวิเศษ
พึงใช้สติปัญญาให้มากกว่าใช้กำลัง

จะใช้คนต้องดูงาน
จะสร้างงานต้องดูคน

อันการสงคราม
จะหมายเอาชนะฝ่ายเดียวนั้นไม่ได้
ต้องแพ้ง ชะบ้าง
หากพ่ายแพ้ก็ไซ้จะสู้ใหม่ไม่ได้

เกิดมาหาแต่สุขใส่ตัว
ไม่สนใจผู้คน ใครจะนับว่าดี

ผู้ปกครองที่ฉลาด
ย่อมไม่ทิ้งประชาชน
แต่จะปกป้องคุ้มครองเป็นสามารถ
และเหตุฉะนี้ประชาชนจึงคุ้มครองเรา

ตั้งคมนมนุษย์ต้องมีหัวหน้า
 เมื่อท่านได้รับความไว้วางใจให้เป็นผู้นำ
 ท่านก็จงรับภาระนั้นเถิดถ้าไม่หนักจนเกินไป
 จงปกครองดูแลพวกเขาให้เป็นสุข

ยุทธจักรยากจะหาพันธมิตร
 เห็นมีแต่กลุ่มผลประโยชน์

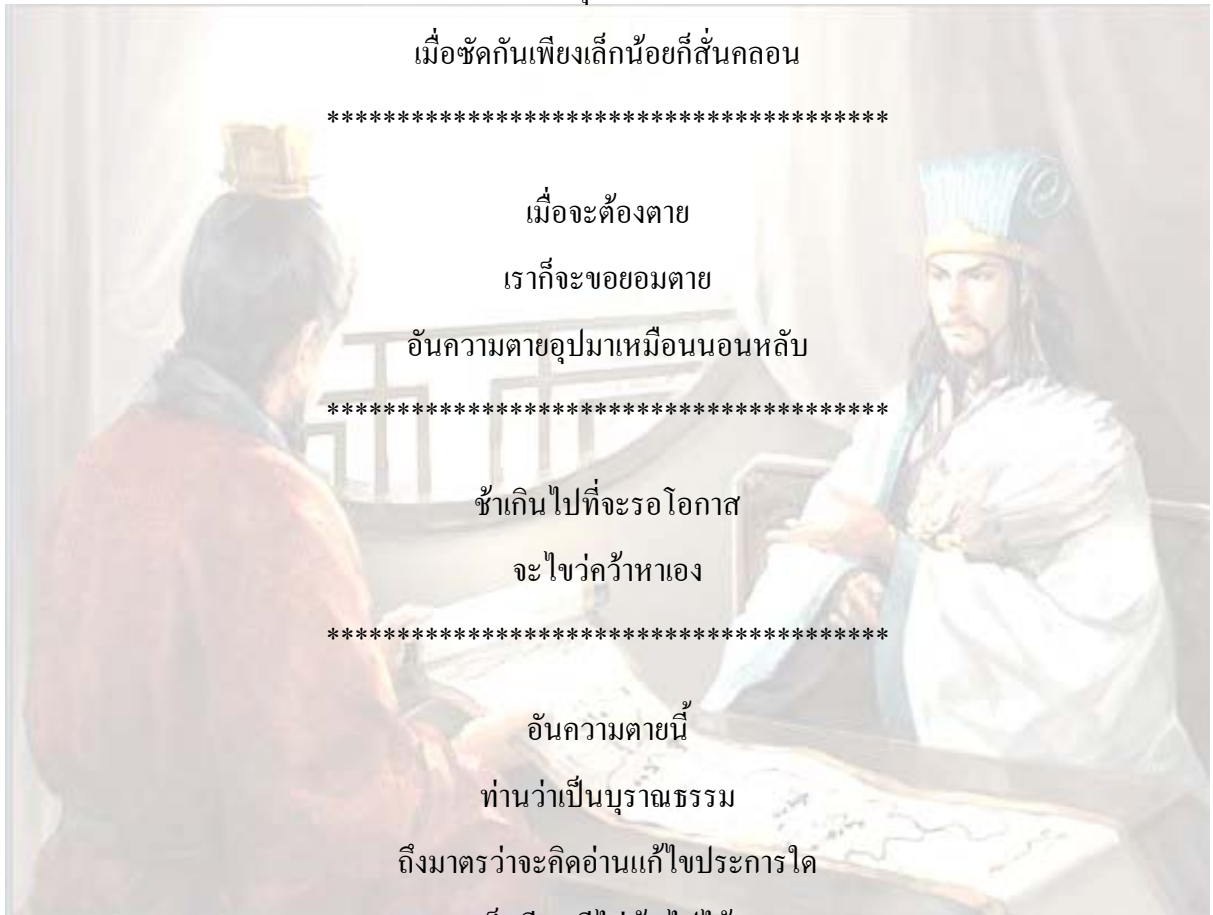
เมื่อซัดกันเพียงเล็กน้อยก็สั่นคลอน

เมื่อจะต้องตาย
 เราก็จะขอยอมตาย
 อันความตายอุปมาเหมือนนอนหลับ

ซ้ำเกินไปที่จะรอโอกาส
 จะไขว่คว้าหาเอง

อันความตายนี้
 ท่านว่าเป็นบูรณธรรม
 ถึงมาตรว่าจะคิดอ่านแก้ไขประการใด
 ก็หลีกเลี่ยงไม่พ้นไปได้

ผู้ปกครองต้องรักษาความสัตย์มั่นคง
 บำรุงอาณาประชาราษฎร์ให้อยู่เย็นเป็นสุข
 ไม่เชื่อฟังคำคนอันเป็นพาล
 บ้านเมืองจึงอยู่เป็นปกติสุขสืบไป

การรู้จักประหยัด สุขสบายในวัยชรา

คำโบราณ

คือข้อคิดจากประสบการณ์คนเก่า

ฟังไว้ย่อมมีประโยชน์ สำหรับคนใหม่

อยู่ยังไม่เป็นสุข

ตายจะเป็นสุขได้อย่างไร

อันเพลิงลามได้ติดขนกี้ว

จนร้อนจักชุกอยู่แล้ว

จะมีดับเสียและนั่งอยู่ให้เพลิงดับเองนั้น

มันจะได้หรือ?

ธรรมตามนุษย์เกิดมา

ก็ย่อมรักชีวิตเหมือนกับทุกคน

การรักษาตัวให้จึงไม่เป็นที่น่าเกลียด

คนชั่วตายไปสักก็คนผู้คนก็ไม่ได้ยิน

ส่วนคนดีตายไปแม้คนหนึ่งชื่อเสียงระบือไกล

คนมีปัญญามีประสบการณ์

จะทำการสิ่งใดก็แน่นอน

ไม่เหมือนคนไร้ปัญญาขาดประสบการณ์

จะจัดทำประการใดก็เก๋ๆกั๊งๆ

คนดีแท้ไม่ยกย่องตนเอง
 คนยกย่องตนเองเป็นคนอวดตัว
 คนอวดตัวไม่ใช่คนดีแท้

พี่น้องท้องเดียวกัน ย่อมจะไม่ฆ่ากัน
 ใครโหดเหี้ยมทำได้ลงคอ ย่อมไม่ใช่คน

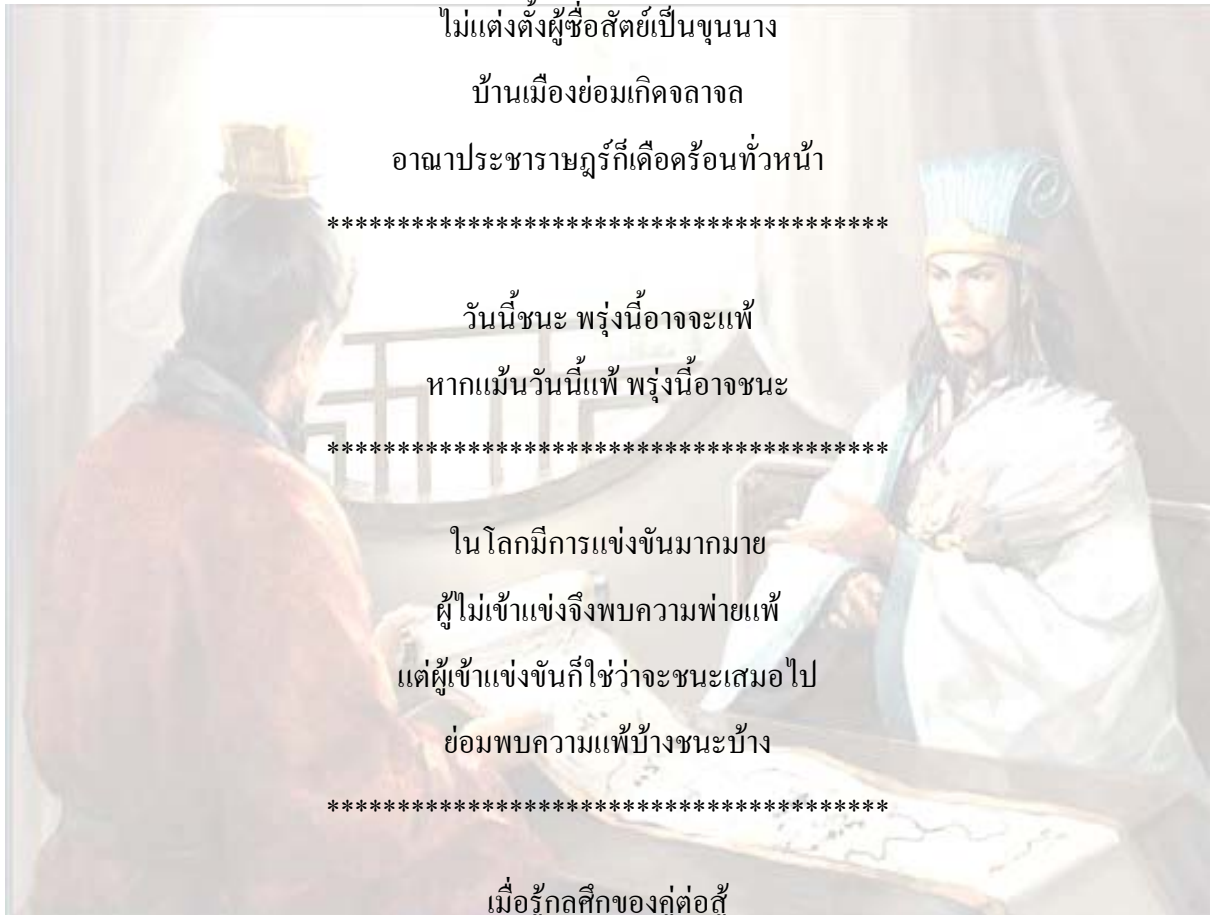
คนไร้สติปัญญา
 ไม่รู้ถูกรู้ผิด คิดแต่ความต่ำทราม
 อยู่ไปก็ไม่มี ความงอกงามแก่แผ่นดิน

ให้ชีวิตคนคนหนึ่ง
 เหมือนสร้างคนขึ้นมาอีกคนหนึ่ง

ชีวิตบางครั้งต้องจากกัน
 ยามอยู่ร่วมกันเป็นอย่างไร
 ยามจากลาจึงจะรู้สึก

วันคืนปีเดือนล่วงไปไม่หยุด
 จะคอยทำให้โอกาสเดินมาชน
 ไม่ยอมสู้เอาแต่ย่อท้อ
 จะอยู่เป็นคนกับเขาได้อย่างไร

ตัดสินคคีความของราษฎร
 หากกระทำไม่เที่ยงธรรม
 กลับดำเป็นขาว กลับขาวเป็นดำ
 กลับความจริงเป็นความเท็จ
 แลกกลับความเท็จให้เป็นความจริง
 ถอดขุนนางผู้ทรงธรรมออก
 รับสินบาทคาดสินบน

ไม่แต่งตั้งผู้ซื่อสัตย์เป็นขุนนาง
 บ้านเมืองย่อมเกิดจลาจล
 อาณาประชาราษฎร์ก็เดือดร้อนทั่วหน้า

วันนี้ชนะ พรุ่งนี้อาจจะแพ้
 หากแม้วันนี้แพ้ พรุ่งนี้อาจชนะ

ในโลกมีการแข่งขันมากมาย
 ผู้ไม่เข้าแข่งจึงพบความพ่ายแพ้
 แต่ผู้เข้าแข่งขันก็ใ้ว่าจะชนะเสมอไป
 ย่อมพบความแพ้บ้างชนะบ้าง

เมื่อรู้กลศึกของคู่ต่อสู้
 ชัยชนะก็อยู่แค่เอื้อมเท่านั้น

อันโบราณกล่าวไว้
 ให้สำเนียงเหตุการณ์เพียงนิดหนึ่ง
 ก็อาจทำให้เสียการใหญ่

อยู่ในยุทธจักร
 จะรู้จักมิตรอย่างเดียวหาไม่ได้
 ยังต้องรู้จักศัตรูด้วย
 ศัตรูบางคนเป็นเหมือนหูคิ้ว
 อันเป็นที่กายภายนอก
 จะเอาเล็บสะกิดเสียก็หายไป

แต่บางคนเป็นเช่นวันโรค ซึ่งเป็นที่กายภายใน
 ก็ยากที่จะรักษาให้หายได้

ในสมรภูมิตบกลยุทธเป็นเรื่องสำคัญ
 แต่การบำรุงขวัญกำลังใจ
 ก็จะละลายไปไม่ได้เป็นอันขาด

ทำการสิ่งใดอย่าเบาแก่ความ
 จงตรึตรองให้ละเอียดแล้วจึงทำ

กำลังที่น้อยกว่า
 ต่อกรกับกำลังที่มากกว่า
 ก็เหมือนกับเอาฝอยไปทิ่มกองเพลิง

แม้มีกำลังมาก แต่สติปัญญาน้อย
 ก็ไม่น่าหวาดกลัว

ผู้ไร้บุญแลหาสมบัติปัญญามิได้
 ขอมพายแพ่ผู้มีบุญ
 แลมากด้วยสติปัญญา

ผู้ที่คิดว่าตนเองเก่งกาจ
 พึงมีสติระวังตนมิให้ประมาท
 เชื้อมันตนเองได้ แต่อย่าหลงตน

คิดปีกให้เสียร้ายก็จะร้ายยิ่งขึ้น
 เสียร้ายนั้นร้ายอยู่แล้ว
 เมื่อคิดปีกสามารถบินได้ จะร้ายขนาดไหน
 ระวัง! อย่าเพิ่มเขี้ยวเล็บแก่คนร้าย

จะเอาราชสีห์มาไว้ในกรงคงจะยากเชิญ
 เคยใหญ่อยู่ ลดเป็นผู้น้อยใครจะยอมรับได้

แมลงเม่าหรือจะสู้กองเพลง
 เช่นกัน ใครเล่าจะสู้ผู้มีอำนาจได้
 นอกจากพลังประชาชนเพียงเท่านั้น

ชายชาติทหาร มัวจะกลัวอันตราย
 กลับไปบนบอบผู้อื่น
 เพื่อหวังที่จะรักษาชีวิตไว้นั้น
 ก็มีควรแก่คนที่สัจย์ซื่อ

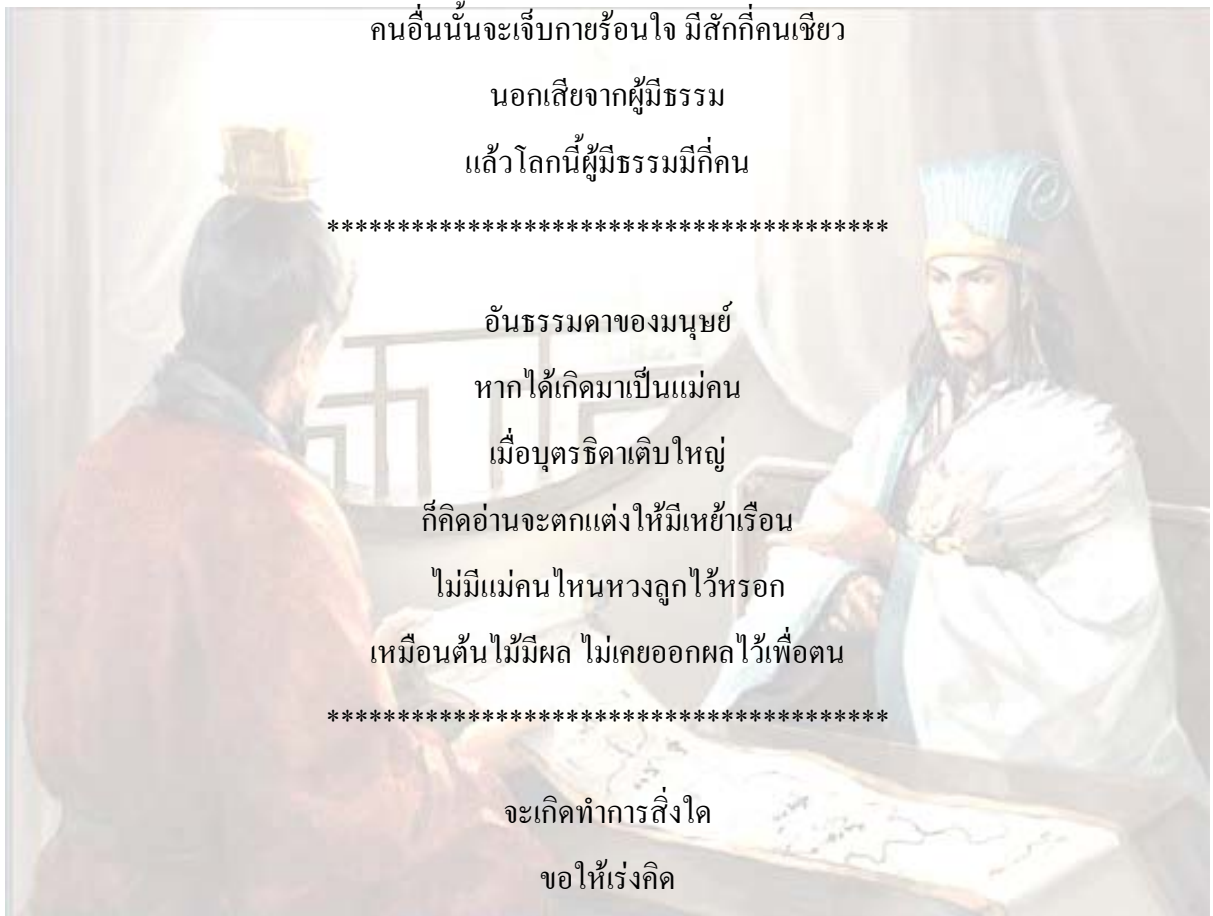
มีประเพณีสืบมา
 หากเป็นข้าของแผ่นดิน
 เป็นข้าราชการคอยรับใช้ประชาชน
 ต้องตั้งใจทำงานอย่างเต็มที่
 ภักดีต่อเจ้านายอย่างไม่เสื่อมคลาย
 รับใช้มวลชนอย่างมีรู้เห็นคั่น
 มีแต่พี่น้องเท่านั้น ที่เจ็บแค้นแทนกัน
 คนอื่นนั้นจะเจ็บกายร้อนใจ มีสักกี่คนเชียว

นอกเสียจากผู้มีธรรม
 แล้วโลกนี้ผู้มีธรรมมีกี่คน

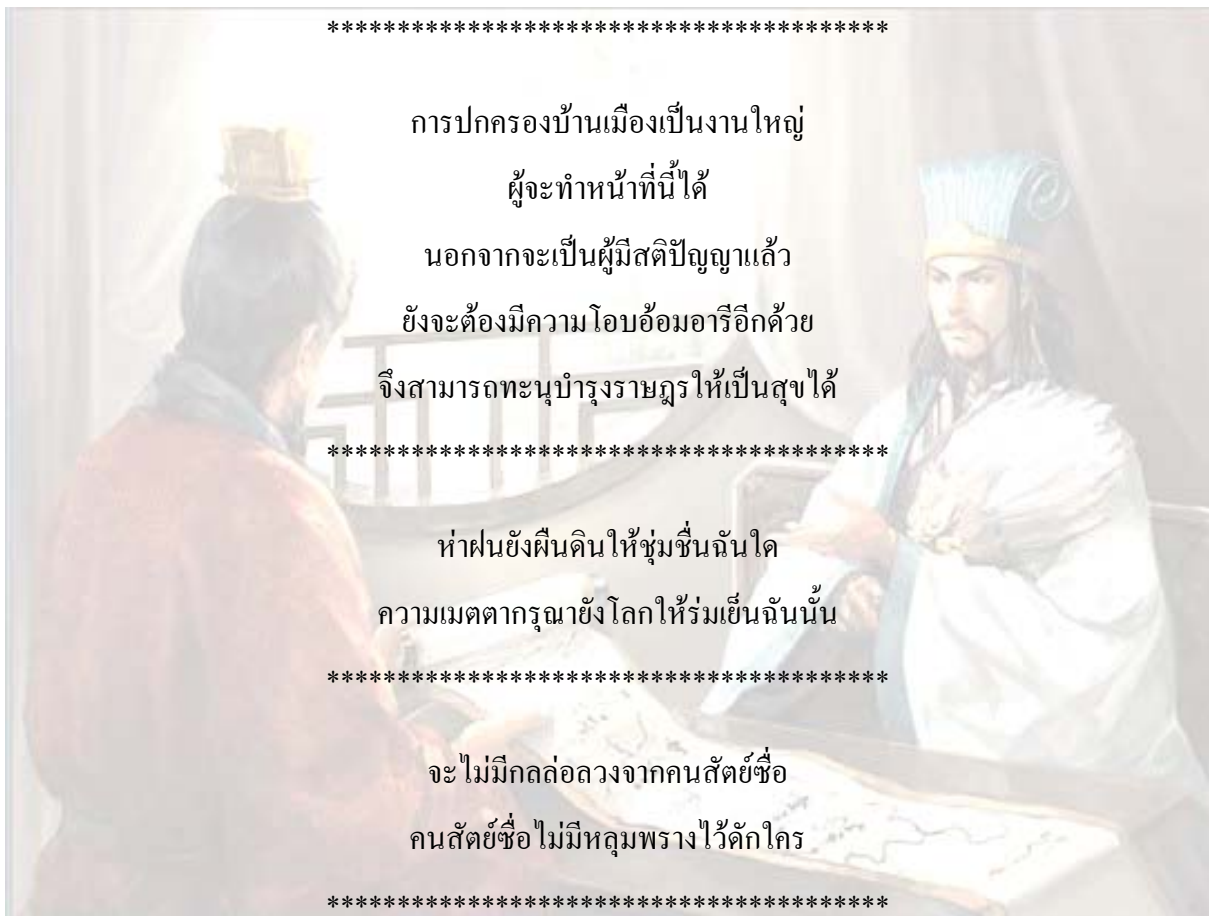
อันธรรมดาของมนุษย์
 หากได้เกิดมาเป็นแม่คน
 เมื่อบุตรธิดาเติบโตใหญ่
 ก็คิดอ่านจะตกแต่งให้มีเหย้าเรือน
 ใไม่มีแม่คน ไหนหวงลูกไว้หรือ
 เหมือนต้นไม้มีผล ไม่เคยออกผลไว้เพื่อตน

จะเกิดทำการสิ่งใด
 ขอให้เร่งคิด
 เมื่อคิดแล้วทำให้ได้ด้วย

ธรรมดาคนทั้งปวง
 เมื่อจะทำการใด
 ย่อมคิดเสียให้รอบคอบก่อน
 เมื่อลงมือกระทำจริงๆจึงจะสำเร็จ

หากบ้านเมืองมีปัญหา
 ควรเข้าแก้ไข จะคิดเกรงกลัวรักษาได้ไม่
 เพราะมีชาติเราจึงมีอยู่
 เมื่อชาติบ้านเมืองมีทุกข์ เราจะอยู่สุขได้อย่างไร
 จงเห็นแก่บ้านเมือง
 อย่างเห็นแก่พวกพ้อง

การปกครองบ้านเมืองเป็นงานใหญ่
 ผู้จะทำหน้าที่นี้ได้
 นอกจากจะเป็นผู้มีสติปัญญาแล้ว
 ยังจะต้องมีความโอบอ้อมอารีอีกด้วย
 จึงสามารถทะนุบำรุงราษฎรให้เป็นสุขได้

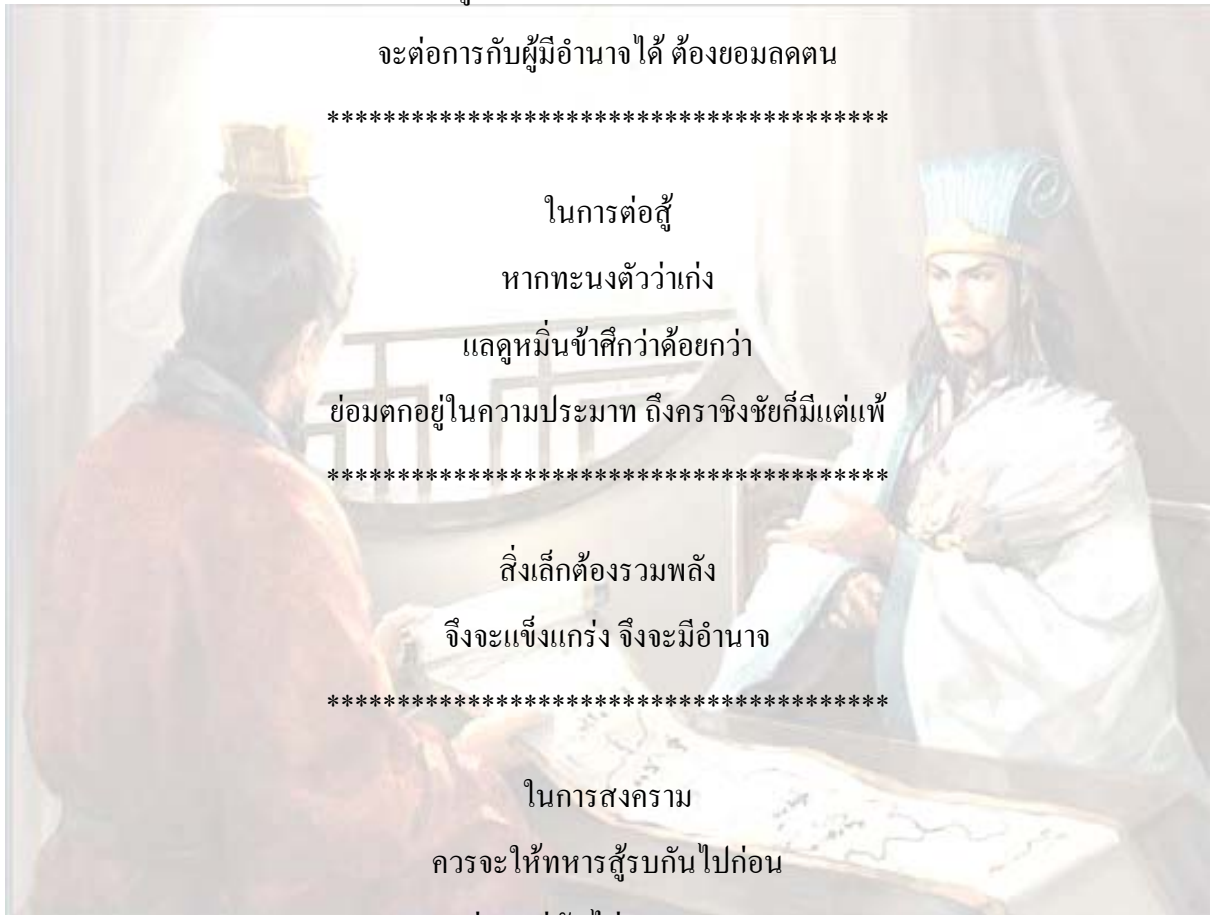
ท่าฝนยังฝืนดินให้ชุ่มชื้นฉันใด
 ความเมตตาคุณายัง โลกให้ร่มเย็นฉันนั้น

จะไม่มีกลล่อดวงจากคนสัตย์ซื่อ
 คนสัตย์ซื่อไม่มีหุ้ลมพรางไว้ตักใคร

เมื่อพูดจาพาทิด้วยสัตย์ซื่อ
 เรื่องราวทั้งปวงก็ลู่ล่ง
 ที่ยังไม่เสร็จสิ้นเสียที ก็เพราะใช้เล่ห์กล

ยุทธวิธีการต่อสู้
 จะทำการใหญ่เพื่อบ้านเมือง
 ควรคบหาผู้ซื่อสัตย์
 และมีน้ำใจกว้างขวาง

คิดจะสู้กับเสือ ต้องใจเย็นและรอบคอบ
 จะต่อกรกับผู้ที่มีอำนาจได้ ต้องยอมลดตน

ในการต่อสู้
 หากทะนงตัวว่าเก่ง
 แลดูหมิ่นข้าศึกว่าด้อยกว่า
 ย่อมตกอยู่ในความประมาท ถึงคราวชิงชัยก็มีแต่แพ้

สิ่งเล็กต้องรวมพลัง
 จึงจะแข็งแกร่ง จึงจะมีอำนาจ

ในการสงคราม
 ควรจะให้ทหารสู้รบกันไปก่อน
 ส่วนแม่ทัพไม่ควรออกรบ

ต้นกล้าขาดฝน ทำให้ใบแดง
 หากฝนตกลงมาสักท่าใหญ่
 น้ำเลี้ยงต้นกล้าให้ชุ่มชื้น ใบจะเขียวสดชื่น
 ผู้ใดลงมือกระทำการใดแต่ไม่สำเร็จ
 ย่อมรู้สึกผิดหวังและท้อแท้

หากมีผู้เข้าไปช่วยเหลือเขาจะดีใจประการใด
 คนเก่งเกิดขึ้นได้เสมอ
 อย่าคิดว่าคนเก่งคนเดียว
 คนอื่นก็เก่งได้และเก่งกว่าดีกว่าได้ด้วย

อย่าคิดว่าเล็กแล้วจะไร้พิษสง
 คนๆหนึ่งล้วนมีอะไรที่พอตัว
 บางทีอะไรๆที่ว่าเล็กนั้นก็เกินตัว

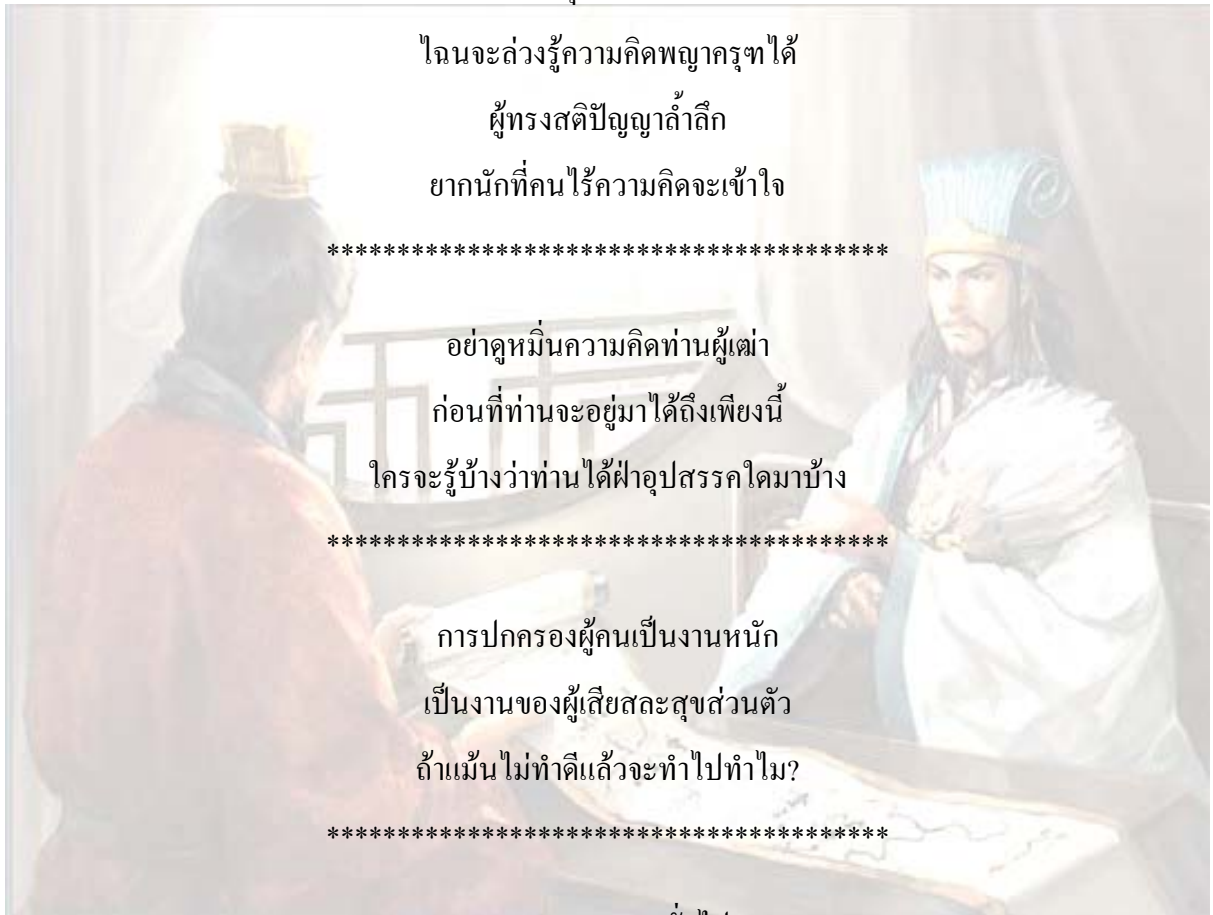
คนแก่ มีประสบการณ์
 มีประโยชน์แก่คนรุ่นหลังมาก
 ควรรักษาอย่างดี อย่าให้ตราคราบน้ำมัน
 ขอคำปรึกษาจากท่านในสิ่งสำคัญ
 กิจการทั้งปวงจะล่วงลุลไปได้เป็นมั่นคง

ได้พบพานักปราชญ์
 นับว่าเป็นวาสนา
 ได้พานพนักบุญ นับว่าเป็นกุศล

ผู้มีสติปัญญา
 จะอ่านทำการสิ่งใดๆ
 ถึงจะเต็มใจก็ดี มิเต็มใจก็ดี
 ย่อมว่ากล่าวให้แตกฉานปรากฏออกมา
 จะนั่งรำพึงรวนเรอยู่ ก็เหมือนคนหาปัญหา

คำทำนายทายทัก
 รับฟังไม่ทำให้เสียหาย
 จึ่งจกทักเรายังหยุด
 ขอเพียงฟังอย่างคนมีสติปัญญา

ท่านนั้นอุปมาคั้งนกน้อย

ไหนจะล่วงรู้ความคิดพญารุทได้
 ผู้ทรงสติปัญญาล้ำลึก
 ยากนักที่คนไร้ความคิดจะเข้าใจ

อย่าคูหมั่นความคิดท่านผู้เฒ่า
 ก่อนที่ท่านจะอยู่มาได้ถึงเพียงนี้
 ใครจะรู้บ้างว่าท่านได้ฝ่าอุปสรรคใดมาบ้าง

การปกครองผู้คนเป็นงานหนัก
 เป็นงานของผู้เสียสละสุขส่วนตัว
 ถ้าแม้ไม่ทำดีแล้วจะทำไปทำไม?

ธรรมดาของนกทั่วไป
 ย่อมอาศัยป่าที่มีผลไม้มากจึงเป็นสุข
 คนก็ย่อมอาศัยหัวหน้าที่มีใจเป็นธรรมจึงจะชอบ

ผู้นำมิเพียงกล้าหาญ
 แต่หากต้องมีสติปัญญา
 มีความอดกลั้นและอดทนเป็นเยี่ยมด้วย

อันธรรมดานจะทำรัง
ก็ย่อมจะแสวงหาซึ่งฟุ่มไม่ซู้
จะได้ทำรังอยู่เป็นสุข
ถึงลมพายุใหญ่จะพัดหนักมา ก็มีได้อันตราย
ผู้เป็นลูกน้องจะหานาย
ให้พิเคราะห์คู่ผู้มีใจ โอบอ้อมอารี

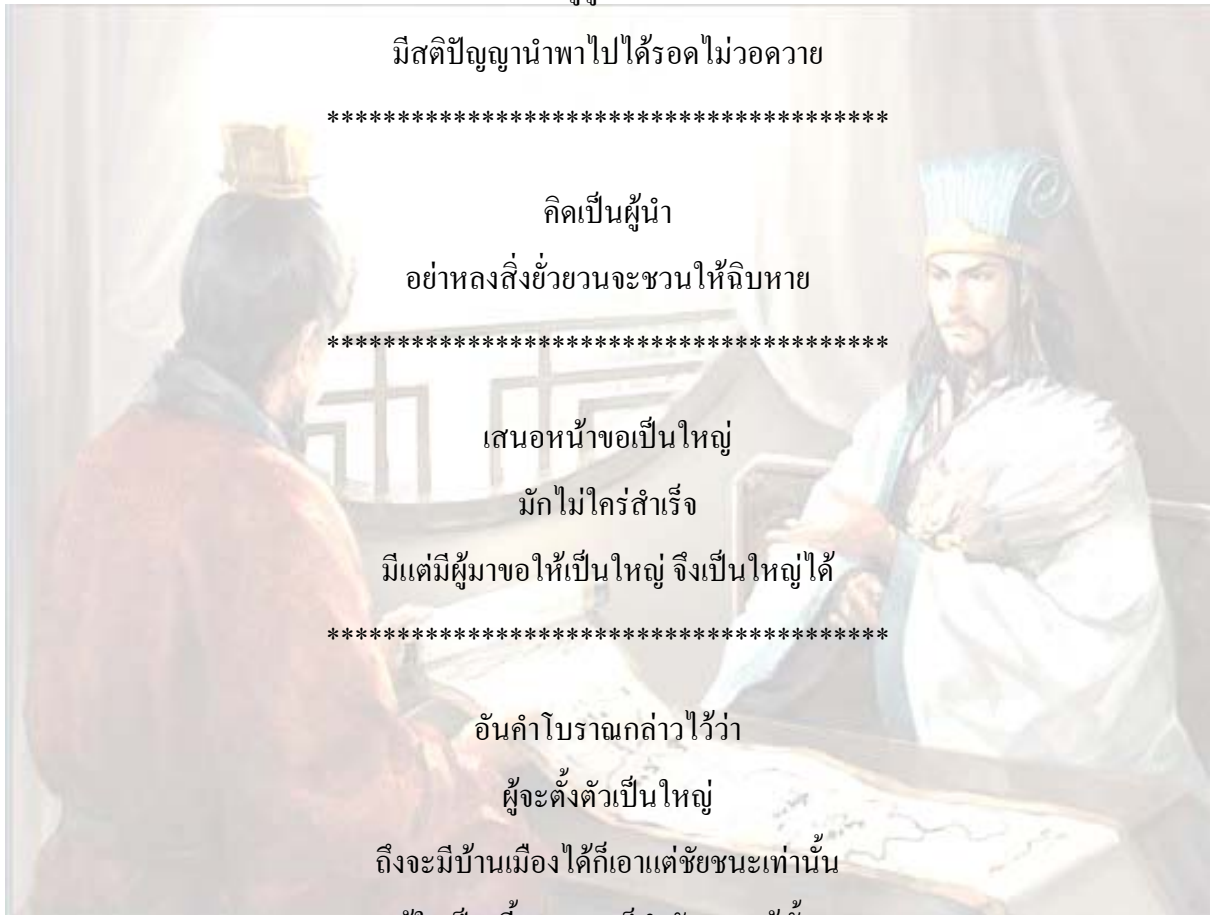
มีสติปัญญาพาไปได้อร่อยไม่ว้อควาย

คิดเป็นผู้นำ
อย่าหลงสิ่งชั่ววนจะชวนให้ฉิบหาย

เสนอหน้าขอเป็นใหญ่
มักไม่มีใครสำเร็จ
มีแต่มีผู้มาขอให้เป็นใหญ่ จึงเป็นใหญ่ได้

อันคำโบราณกล่าวไว้ว่า
ผู้จะตั้งตัวเป็นใหญ่
ถึงจะมีบ้านเมืองได้ก็เอาแต่ชัยชนะเท่านั้น
ผู้ใดเป็นเลี่ยนหนามก็ทำอันตรายผู้นั้น
มิได้ทำอันตรายแก่บุตรภรรยาและราษฎรทั้งปวง

เมื่อกษัตริย์มิได้ตั้งอยู่ในโบราณประเพณี
มิได้คบหากันมีสัจย์มีธรรม
เชื่อกฎแต่คนอาศัยธรรม
ประพฤติดำอำเภอใจแห่งพระองค์

มิได้ใช้ธรรมในการปกครอง
 ชำราชการที่แคว่ล้อมย่อมได้ช่องหาประโยชน์
 เทียวคดขี่เอารัดเอาเปรียบราษฎรให้เดือดร้อน
 จนบ้านเมืองระส่ำระสายไปถ้วนทั่ว
 และถึงกับความพินาศในที่สุด

กระทำการใหญ่หลวง

จงพิเคราะห์ให้ละเอียด

พลาดพลั้งเสียการ เสียคน แลชีวิตได้

ผู้ต่อสู้ต่อสู้ชีวิตมาด้วยความยากลำบาก

จนถึงคราวรุ่งเรืองในระดับหนึ่ง

จะย่อท้อมิสู้ต่อให้ถึงเป้าหมาย

จะมีคุณค่าอะไรกับการต่อสู้ที่ผ่านมา

ผู้คูหมิ่นข้าศึก

ทะนงตนในสงคราม

พลาดท่าเสียทีมามากต่อมาก

ในยุทธภูมิ

หากไร้คู่ต่อสู้ที่สมศักดิ์ศรี

สู้ไปก็ไม่สนุก

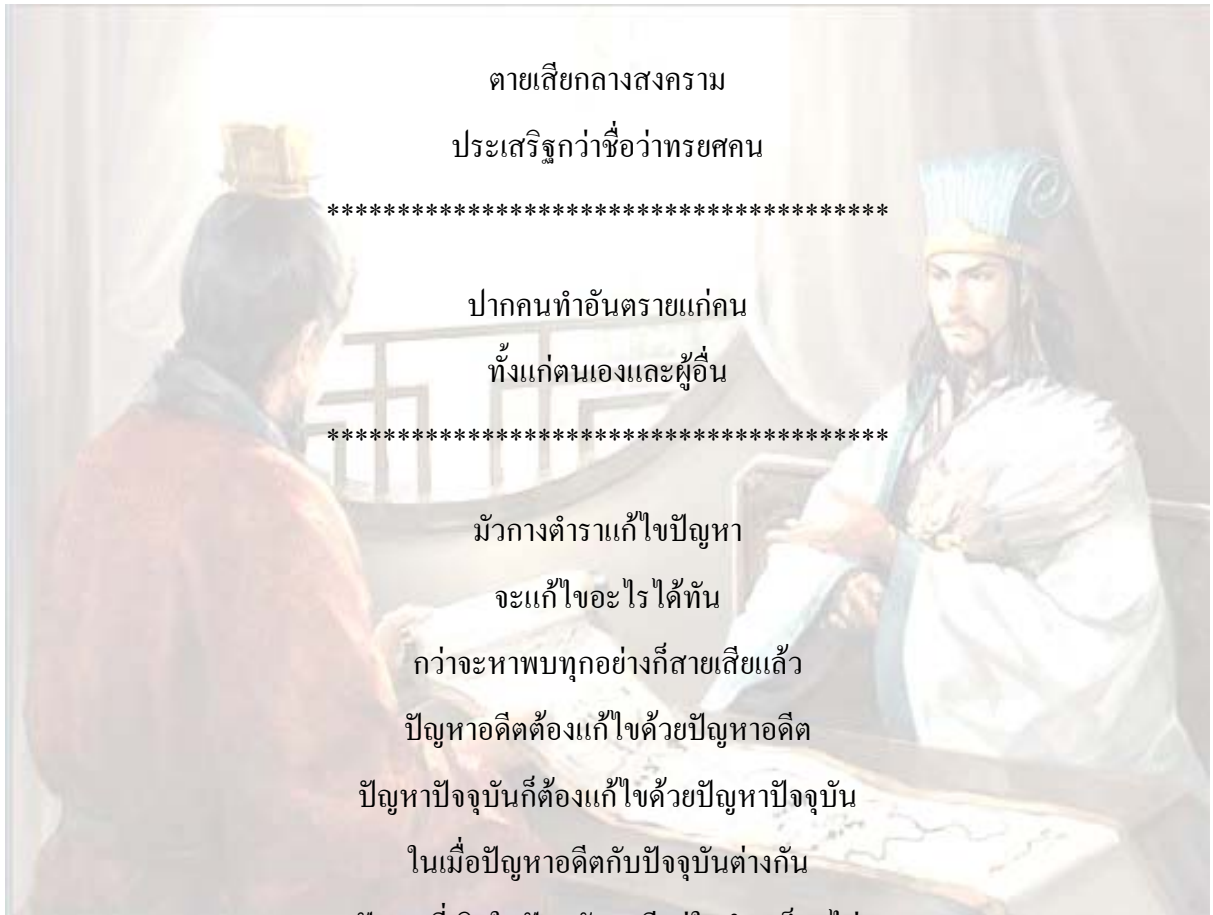
จะกล้าหาญชาญชัยอย่างไร

ย่อมมีวันพ่ายแพ้

เสียเปิดตัวหนึ่ง แต่ได้หงส์มา
นับว่ายิ่งกว่าคุ้ม

คำโบราณกล่าวว่า
เสียสองตัวอยู่ถ้ำเดียวกันไม่ได้
จะต้องกัดกันให้แพ้-ชนะ

ตายเสียกลางสงคราม
ประเสริฐกว่าชื่อว่าทรยศคน

ปากคนทำอันตรายแก่คน
ทั้งแก่ตนเองและผู้อื่น

มัวกังวลรำคาญใจปัญหา
จะแก้ไขอะไรได้ทัน
กว่าจะหาพบทุกอย่างก็สายเสียแล้ว
ปัญหาอดีตต้องแก้ไขด้วยปัญหาอดีต
ปัญหาปัจจุบันก็ต้องแก้ไขด้วยปัญหาปัจจุบัน
ในเมื่อปัญหาอดีตกับปัจจุบันต่างกัน
ปัญหาที่เกิดในปัจจุบันจะมีอยู่ในตำราที่ไหน

ห้าวหาญนักมักอันตราย
วอดวายก่อนกาลอันสมควร

ทำดีควรมีรางวัล
 เพื่อเป็นกำลังใจ สำหรับคนอ่อนแอ
 แต่ผู้ทำดีไม่ควรหวังรางวัล
 จึงจะชื่อว่าทำดีแท้
 ประเพณีคนทั้งปวงนั้น
 ถ้าวรกันแล้วก็สรรเสริญว่าดี
 ถ้าวรกันแล้วก็ว่าชั่ว

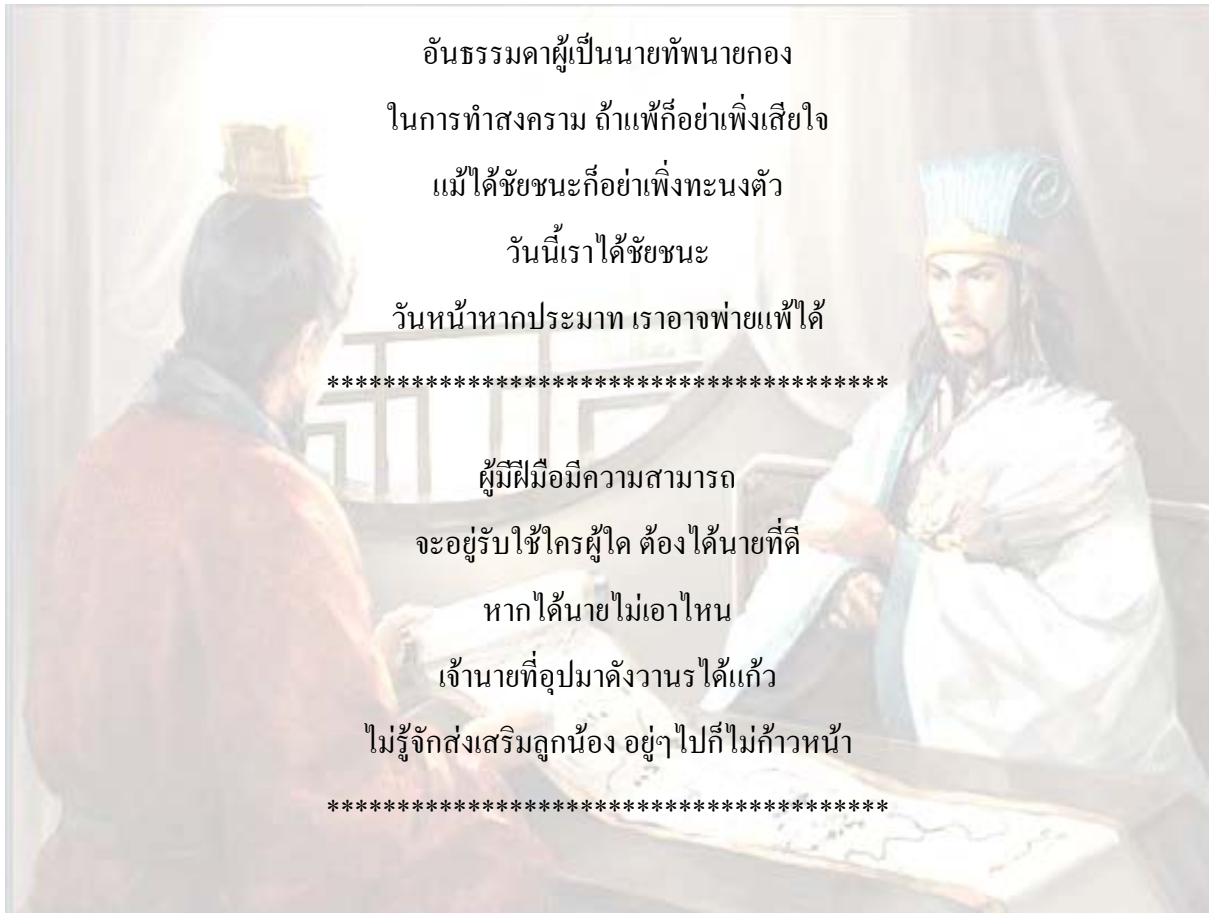
ดีชั่วอยู่ที่ตัวเรา
 โฉนจะต้องรอให้เขาสรรเสริญ
 โฉนจึงจะต้องคอยให้คนขานินทา

เก่งกาจปานใด
 ก็ต้องพ่ายแพ้แก่ความตาย

ผู้มีสติปัญญาน้อย
 ไม่เหมาะสมที่จะปกครองคน

เป็นเด็กไม่สิ้นกลิ้งน้ำมัน
 จะมาอวดรู้กว่าผู้ใหญ่ชั้นนี้ไม่ควร

ผู้นำที่บ่บัดทุกข์บ่รุงสุข
 ดูแลประชาชนให้ปลอดภัย
 ประชาชนก็ยกย่องให้เป็นผู้นำเสมอไป
 หากเมื่อใดปล่อยให้ประชาชน
 อยู่กันไปตามยถากรรม ไม่ดูแลทุกข์สุข
 ประชาชนก็ไม่สนใจผู้นำเช่นนี้เหมือนกัน

อันธรรมดาผู้เป็นนายทัพนายกอง
 ในการทำสงคราม ถ้าแพ้ก็อย่าเพิ่งเสียใจ
 แม้ได้ชัยชนะก็อย่าเพิ่งทะนงตัว
 วันนี้เราได้ชัยชนะ
 วันหน้าหากประมาท เราอาจพ่ายแพ้ได้

ผู้มีฝีมือมีความสามารถ
 จะอยู่รับใช้ใครผู้ใด ต้องได้นายที่ดี
 หากได้นายไม่เอาไหน
 เจ้านายที่อุปมาดังวานรได้แก้ว
 ไม่รู้จักส่งเสริมลูกน้อง อยู่ๆไปก็ไม่ก้าวหน้า

ผู้นำที่มีแต่ความพ่ายแพ้

1.เป็นคนเจ้าศเจ้าอย่าง ไม่รับฟังความคิดของผู้ใด

2.เป็นคนหยาบซ้าจิตใจโหดเหี้ยม

3.ทำการสิ่งใดไม่เด็ดขาด

4.เห็นแก่ญาติพี่น้องของตัวเอง

5.จะคิดการสิ่งใดมักกลับเอาดีเป็นร้าย เอาร้ายเป็นดี มิได้เชื่อใจของตัวเอง

6.เลียดผู้คนไม่เป็นปกติ ต่อหน้าว่ารักกลับหลังว่าชัง

7.รักคนใกล้ชิด ชังคนห่างเหิน

8.กระทำการมักผิดพลาดเพราะฟังคำยุยง

9.จะทำการสิ่งใดเอาแต่เอาใจตนเอง มิได้ถือเอาขนบธรรมเนียมโบราณ

10.ขาดประสบการณ์ขาดความชำนาญในกิจการที่ว่า มิตรจิตมิตรใจ จะมีความสำเร็จต้องเพื่อแผ่

ธรรมดาแขกผู้มาหา

มิควรเอาสิ่งของของเจ้าเรือนไป

จะคิดอ่านการสิ่งใดอันเกี่ยวกับด้วยบ้านเมือง

ควรเอาใจประชาชนไว้เป็นประมาณ

เมื่อชาวบ้านรักใคร่นับถือดี

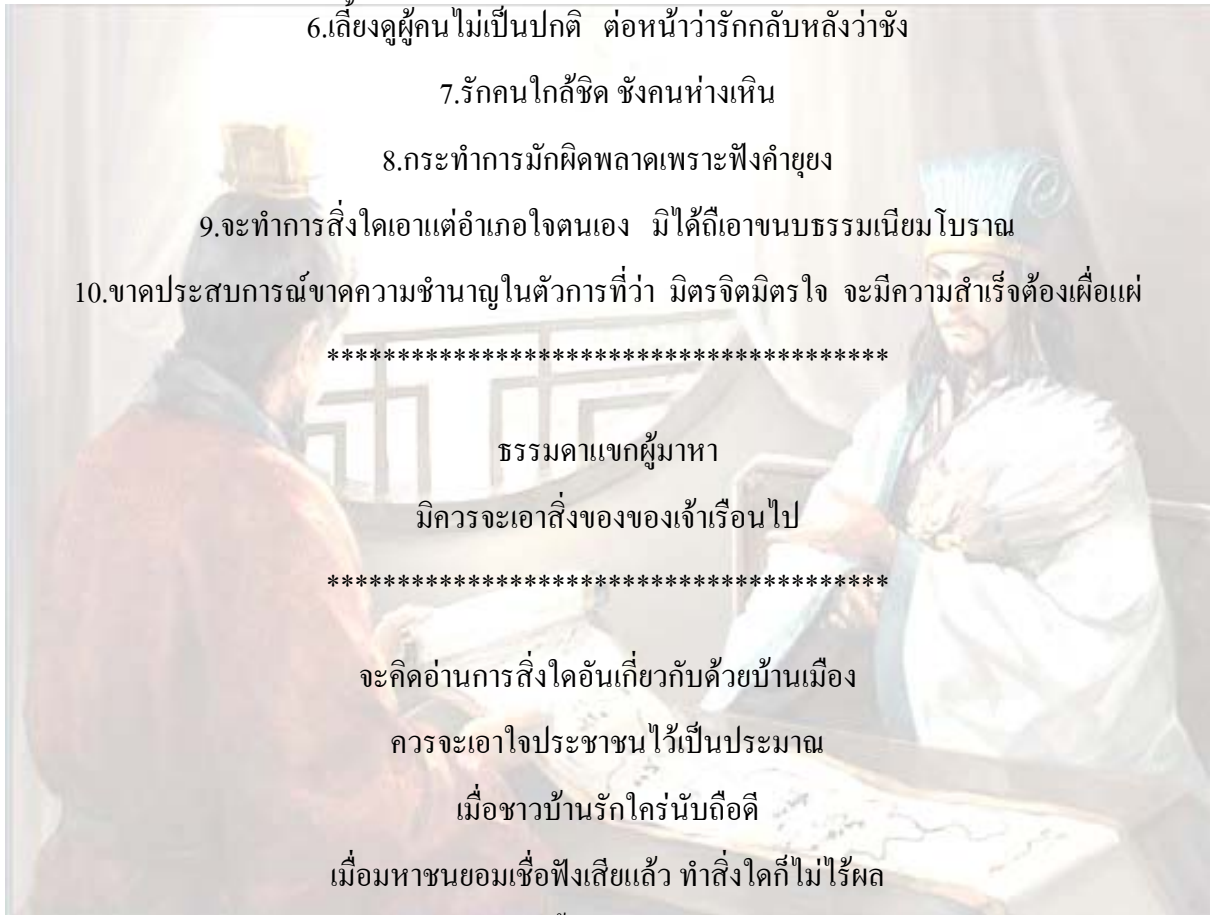
เมื่อมหาชนยอมเชื่อฟังเสียแล้ว ทำสิ่งใดก็ไม่ไร้ผล

ความพร้อมเช่นนี้ย่อมเป็นโอกาสเหมาะสม

หากไม่คิดการในบัดนี้ย่อมเป็นสิ่งที่น่าเสียดายนัก

จะใหญ่ได้ในหมู่มกน

ต้องทำให้ผู้คนยอมรับ

ที่ที่สมบูรณ์ใครๆก็อยากอยู่
จะมัดน้ำใจคนไว้อยู่
ต้องให้เขาได้รับความสุขสบาย

จงเป็นคนใจรู้มากกว่าปาก
อย่างเป็นคนทีปากรู้มากกว่าใจ

ความแค้นมีเท่าแผ่นดินฟ้า
แต่การให้อภัยก็มีเท่าแผ่นดินฟ้าเช่นกัน

คนยึดมั่นสัตย์ชื่อ
วาจาต้องแน่ พูดคำไหนต้องคำนั้น
ต้องกันทั้งคำคืนกับคำปลาย

ให้อภัยยิ่งใหญ่กว่าชำระแค้น
หัวใจที่รู้จักให้อภัย ยิ่งใหญ่กว่าหัวใจทั้งปวง

จะต่อกรกับคนมีสติปัญญานั้น
เมื่อคิดเห็นเป็นแน่ใจแล้วอย่าช้าอยู่
ปล่อยไว้นานจะมีกำลังกล้าแข็ง
เหมือนลูกนกขนปีกยังไม่ขึ้น
แม้จะนั่งอยู่ในรัง แต่หากขนขึ้นพร้อมแล้ว
ย่อมจะบินไปได้ไกล ยากที่จะจับตัวได้
ผู้มีสติปัญญามากก็เช่นกัน

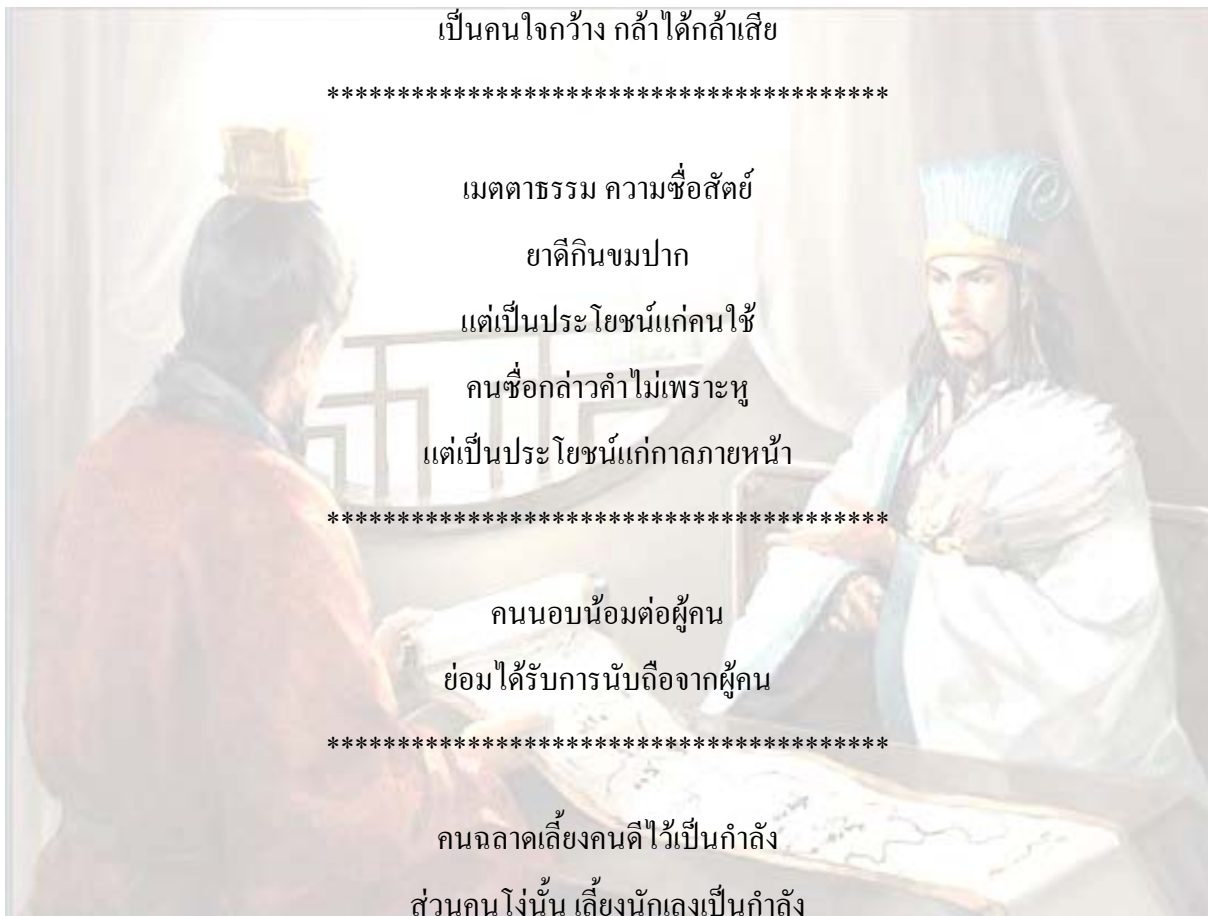
หลักแห่งความสำเร็จ
 ขยันและประหยัด ยืนหยัดอดทน
 ทำตนเชื่อถือได้ อ่อนน้อมถ่อมตน
 รู้จักประมาณตน รู้ผิดรู้ชอบ
 ตั้งปณิธาน เข้าใจจิตใจผู้อื่น
 ไม่โลภรู้สัน โดษ เด็ดเดี้ยวมันคง
 เป็นคนใจกว้าง กล้าได้กล้าเสีย

เมตตาธรรม ความซื่อสัตย์
 ยาดีกินขมปาก
 แต่เป็นประโยชน์แก่คนใจ
 คนซื่อกล่าวคำไม่เพราะหู
 แต่เป็นประโยชน์แก่กาลภายหลัง

คนนอบน้อมต่อผู้คน
 ย่อมได้รับการนับถือจากผู้คน

คนฉลาดเลี้ยงคนดีไว้เป็นกำลัง
 ส่วนคนโง่งนั้น เลี้ยงนักเลงเป็นกำลัง

การแสดงความอ่อนน้อม
 เป็นสง่าแก่ผู้อื่น
 แต่เป็นเกียรติแก่ตนเอง

คนบางคนอุปมาเหมือนใบไม้แห้ง
คนบางคนอุปมาเหมือนใบไม้สด
สำหรับตัวของท่านละเป็นคนเช่นไร?

คนอันดับหนึ่งที่ควรเลียงดูให้ดี
ก่อนใครอื่นทั้งหมด คือคนซื่อสัตย์

เมตตาธรรมเป็นคุณธรรมสูง
มีในผู้ใดผู้นั้นเป็นคนสูงส่ง
ไปตกอยู่ในที่อันตราย ก็รอดพ้นภัยพิบัติ
เมื่ออยู่เหนือผู้อื่น ก็ไม่ทำร้ายผู้ใด

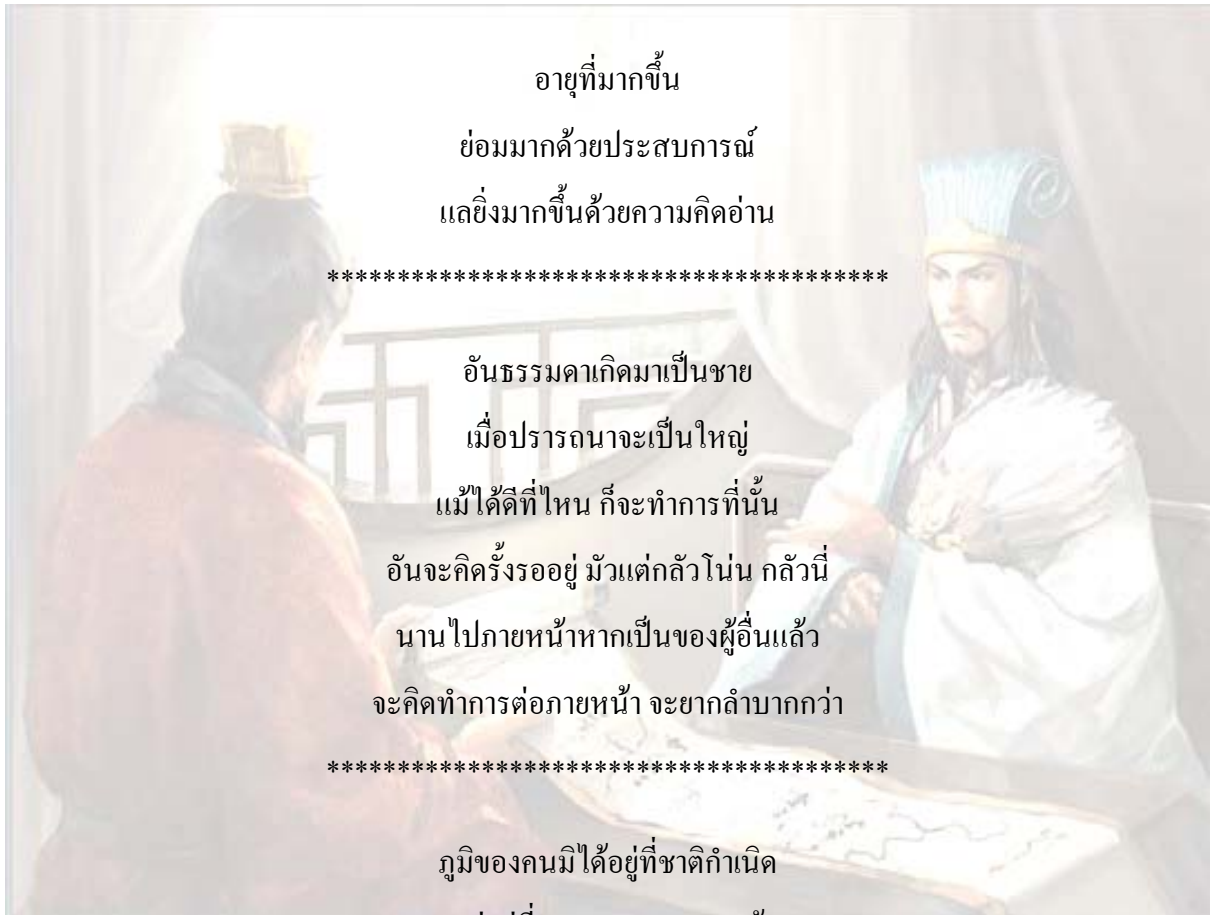
แผนซ้อนแผน
กลลวง แพ้กลลวง
เหนือความคิดยังมีความคิด
อย่าชะล่าใจ !

คบคิดกับผู้มิสติปัญญาไม่น่าใจ
จึงทำการใหญ่ได้สำเร็จ
มิใช่คิดกับผู้ถ้อยความคิด ดังเด็กเลี้ยงโค

เมื่อความคิดเกิดตีบตัน
ควรรหามิตรสหายไว้ช่วยกัน

ผู้นำที่ฉลาด
 ฟังเสียงคนซื่อสัตย์ไว้ได้มากที่สุด

คนแก่บางคน แก่อายุแก่ชีวิต
 แต่แก่บางคน แก่อายุแล้วยังแก่ความคิด

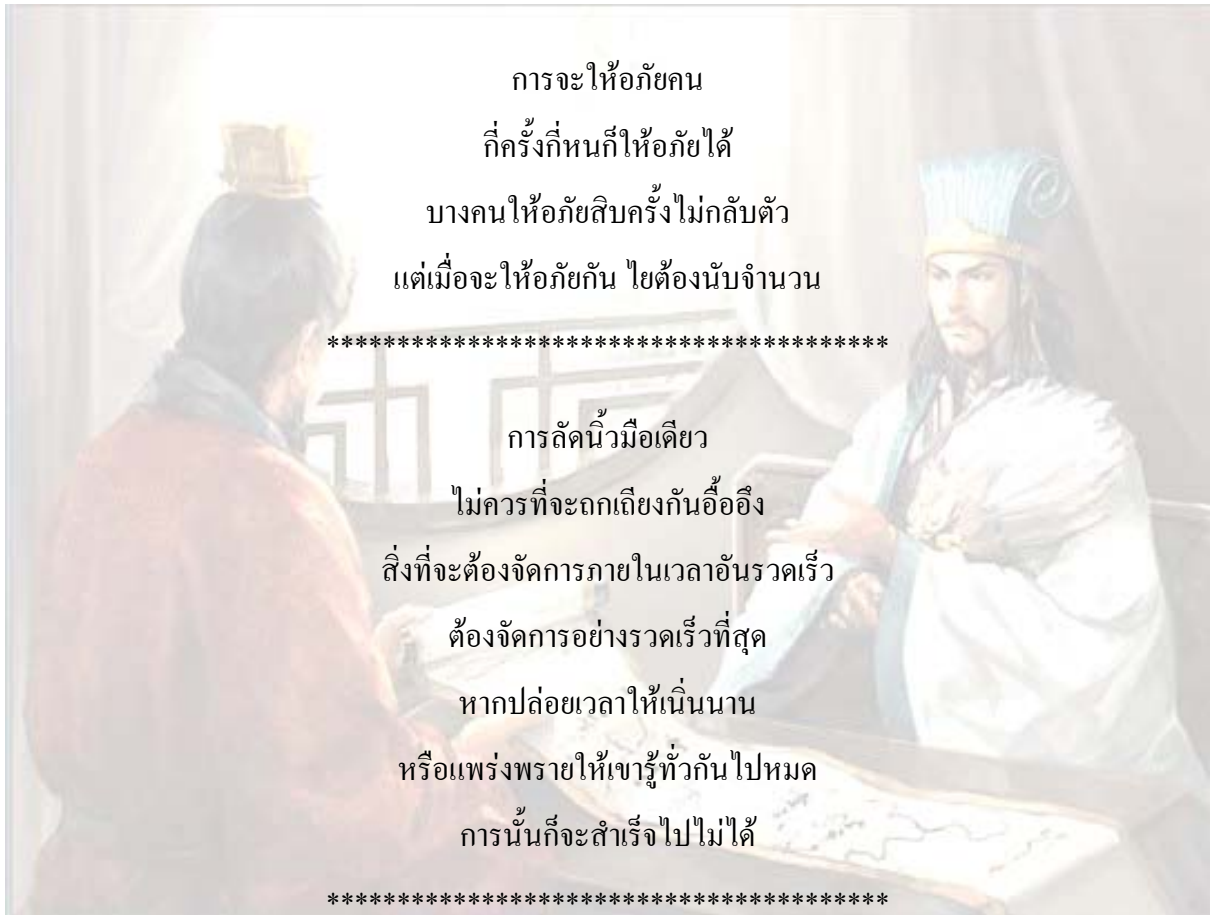
อายุที่มากขึ้น
 ย่อมมากด้วยประสบการณ์
 แลยิ่งมากขึ้นด้วยความคิดอ่าน

อันธรรมชาติเกิดมาเป็นชาย
 เมื่อปรารถนาจะเป็นใหญ่
 แม้ได้ดีที่ไหน ก็จะทำการที่นั่น
 อันจะคิดรั้งรออยู่ มัวแต่กลัวโน่น กลัวนี่
 นานไปภายหน้าหากเป็นของผู้อื่นแล้ว
 จะคิดทำการต่อภายหลัง จะยากลำบากกว่า

ภูมิของคนมิได้อยู่ที่ชาติกำเนิด
 แต่อยู่ที่คุณธรรมและความรู้
 ถ้าจะแข่งภูมิกัน
 ควรจะเอาสองสิ่งนี้มาแข่งกัน
 ถึงจะชื่อว่าเป็นความยุติธรรม

จะฆ่าก็ไม่ควรเอามีดฆ่าโคมาฆ่า
ทำการสิ่งใดควรให้เหมาะแก่การนั้น

ชายชาติทหาร
ยอมตายไม่เสียดายชีวิต
ขอเพียงให้ขึ้นชื่อลือชาไว้เป็นพอ

การจะให้อภัยคน
ก็ครั้งก็หนก็ให้อภัยได้
บางคนให้อภัยสิบครั้งไม่กลับตัว
แต่เมื่อจะให้อภัยกัน ไซ่ต้องนับจำนวน

การลัดนิ้วมือเดียว
ไม่ควรถิ่นจะถกเถียงกันอ้ออิง
สิ่งที่จะต้องจัดการภายในเวลาอันรวดเร็ว
ต้องจัดการอย่างรวดเร็วที่สุด
หากปล่อยให้เนิ่นนาน
หรือแพร่พรายให้เขารู้ทั่วกันไปหมด
การนั้นก็สำเร็จไปไม่ได้

เกิดเป็นชายต้องรักษาวาจาสัตย์
พูดคำไหนต้องเป็นคำนั้น

การกระทำที่ผิด
บางครั้งเกิดจากคิดผิด

นักสู้ไม่คอยโชคชะตา
 ไม่ปล่อยให้ฟ้าดินเทพดาเป็นผู้ลิขิต
 แต่ลิขิตเขียนชีวิตด้วยตนเอง

ยอมให้มีการละเมิดกฎหมาย
 เพียงสักคนคนหนึ่งและครั้งเดียว
 คนอื่นๆก็จะอ้างสิทธิ์ทำบ้างและหลายครั้ง
 แม้ว่าการละเมิดกฎหมายจะไม่ดีก็ตาม

ชายอย่าดูหมิ่นชาย
 ชายอย่าดูถูกชายด้วยตัวเอง

การแก้แค้นก่อให้เกิดการแก้แค้น
 การให้อภัยก่อให้เกิดความรักความเมตตา

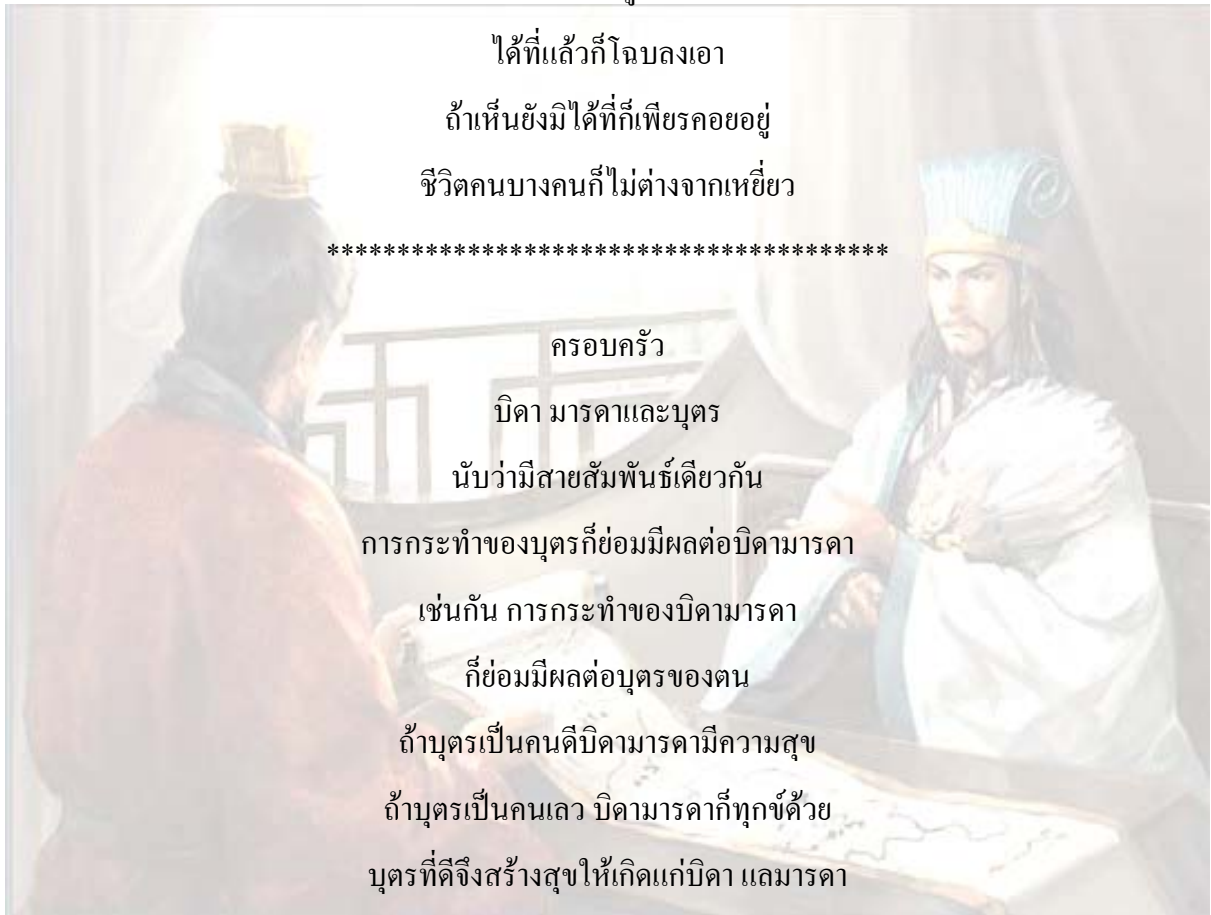
จะทำการใหญ่
 ฟังระว่างสิ่งเล็กน้อย

อะไรที่มันมืด ให้ริบหาแสงสว่าง
 อย่าอยู่ในมุมมืดนานๆ มิฉะนั้นจะถึงความอับจน

คนที่มิเมตตาสูง
 ไปไหนๆย่อมไม่ได้รับอันตราย
 ผู้คิดร้ายเห็นเข้าก็ใจอ่อนกลับจะรักเข้าอีก

คนรอดพ้นอันตรายด้วยความคิด
 ความคิดจึงเป็นสิ่งสำคัญมาก
 คนควรบำรุงความคิด
 หากยิ่งเฉียบแหลมยิ่งปลอดภัย

ยามเหยี่ยวอยากอาหาร
 มันจะคอยจ้องจับลูกไก่ที่พลัดแม่

ได้ทีแล้วก็โฉบลงเอา
 ถ้าเห็นยังมีได้ทีก็เพียรคอยอยู่
 ชีวิตคนบางคนก็ไม่ต่างจากเหยี่ยว

ครอบครัว
 บิดา มารดาและบุตร
 นับว่ามีสายสัมพันธ์เดียวกัน
 การกระทำของบุตรก็ย่อมมีผลต่อบิดามารดา
 เช่นกัน การกระทำของบิดามารดา
 ก็ย่อมมีผลต่อบุตรของตน
 ถ้าบุตรเป็นคนดีบิดามารดามีความสุข
 ถ้าบุตรเป็นคนเลว บิดามารดาก็ทุกข์ด้วย
 บุตรที่ดีจึงสร้างสุขให้เกิดแก่บิดา แลมารดา

ความเป็นผู้มีอุดมการณ์
 ความเป็นผู้มีคุณพิณิจ-พิจารณาณ
 ความไม่ละโมภ
 ความเป็นผู้ยึดมั่น-เด็ดขาด
 ความเป็นผู้มีน้ำใจการุณธรรม
 ความเป็นผู้กล้าหาญ-ตัดสิน
 เป็นคนมิใช่ก่อนคืนก่อนไม้

ควรจะมีความรู้ลึกบ้าง
 โดยเฉพาะรู้ลึกรับผิดชอบในสิ่งที่ตนกระทำ

นกพิงรีบสร้างรัง
 คนพิงรีบเร่งสร้างตัว

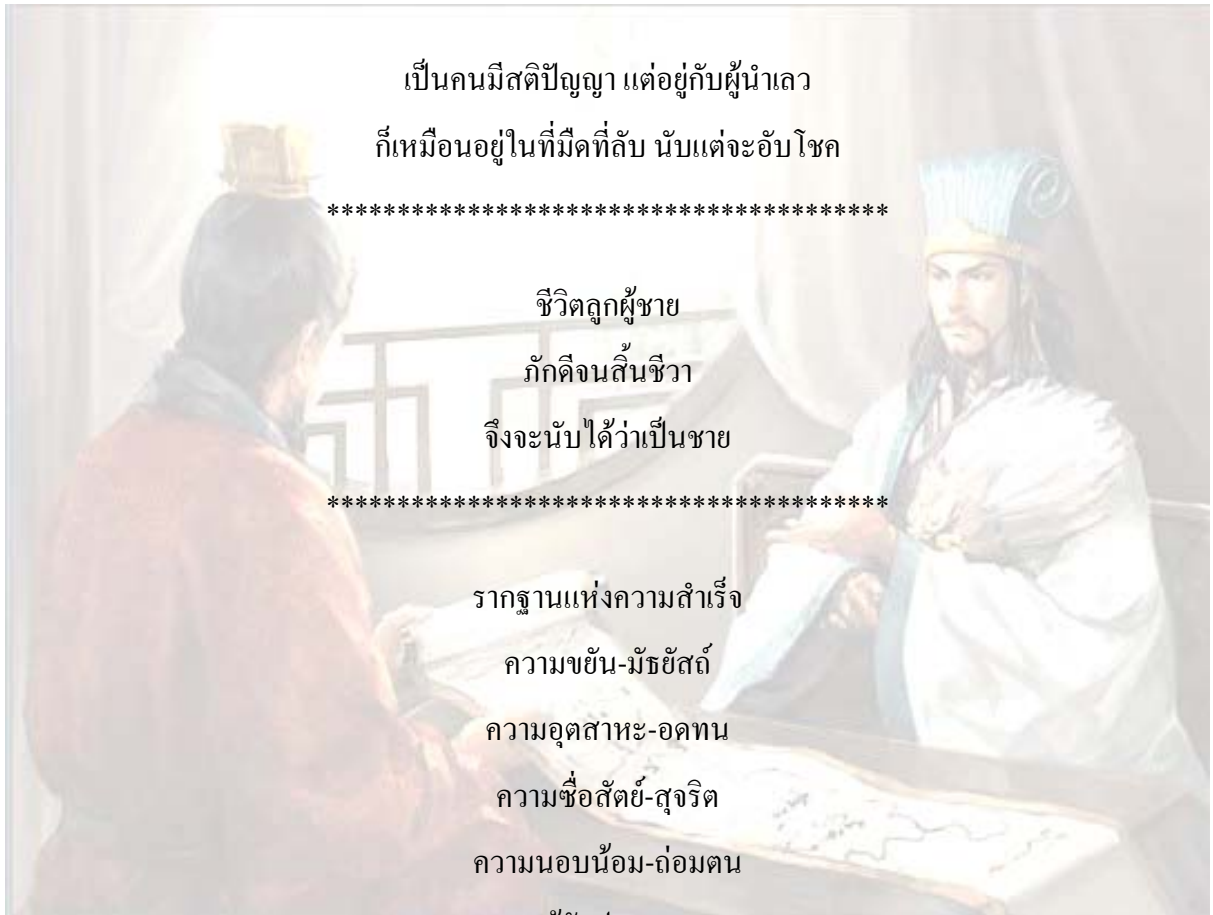
คนเลวต้องช่วยกันจัดออกจากสังคม
 มิใช่ให้ใครคนใดคนหนึ่งจัดการ
 ทุกคนนั้นแหละช่วยกัน

ผู้ที่อุตสาหกรรมพยายาม
 รักษาตัวรอดพ้นจากสิ่งชั่วร้าย
 ต่อสู้ชีวิตมาจนได้ดิบได้ดีมีตำแหน่งสูง

แต่แล้วมาวันหนึ่ง
 ผู้มีอำนาจเหนือกว่าก็โยกย้ายถ่ายเท
 ไปสู่ตำแหน่งอื่นที่ต่ำต้อย
 ใครโคนเข้าอย่างนี้ จะรู้สึกเจ็บแค้นสักแค่ไหน

สามิภรรยาต้องร่วมทุกข์สุขกัน
จะร่วมแต่สุขไม่เอาทุกข์ได้อย่างไร

หากแม้ว่าเป็นคนดีจริง
ให้บำรุงบำเรออย่างไร ให้เข้าวนอย่างไร
ยังเป็นคนดีเหมือนเดิม

เป็นคนมีสติปัญญา แต่อยู่กับผู้นำแล้ว
ก็เหมือนอยู่ในที่มืดที่ลับ นับแต่จะอับโชค

ชีวิตลูกผู้ชาย
ภักดีจนสิ้นชีวา
จึงจะนับได้ว่าเป็นชาย

รากฐานแห่งความสำเร็จ
ความขยัน-มัธยัสถ์
ความอดสาหะ-อดทน
ความซื่อสัตย์-สุจริต
ความนอบน้อม-ถ่อมตน
ความรู้จักประมาณตน
ความรู้แจ้ง-เห็นจริง

รากฐานแห่งความปราชัย
 ความเป็นผู้ไม่มีคุณพินิจพิจารณา
 ความไม่รู้จักควบคุมในตน
 ความไม่เข้าใจในเรื่องและเหตุผล
 ความไม่รู้ชัด-เห็นแจ้ง
 ความเป็นผู้โลภมาก
 ความจองหอง-อวดดี

ความชอบพุดจาโกหก-ปกคลุม
 ความไม่ควบคุม-ประพฤดิชั่ว

เหตุแห่งความล้มเหลว
 ไม่เข้าใจผู้อื่น ไม่ประมาณตน
 ไม่เคยสาต่อกร มีสำนึกผิดชอบ
 โลกโมโทสัน เย่อหยิ่งโส
 ใ้ปดมคเท้จ คบค้ำเสเพล
 เกียจคร้านต่องาน ก่อหนี้สิ้นพัน
 จี้เหล่าเมฆา หูเบาเฉาปัญญา
 ทำตัวหัวไม้ ไร้ลัจธรรม
 ใจอคับแคบ คบคนไม่เลือก
 กิดคดต่อลวง สุรุษสุร่าย
 ไร้อุดมการณ์ หลงการพนัน
 หุนหันพลันแล่น จิตใจโลเล
 อิจฉาริชยา นอกกริตตี้ร้อน

ยิ่งชำระแค้น
ยิ่งก่อให้เกิดความแค้น
ความแค้นก่อให้เกิดเวรภัย

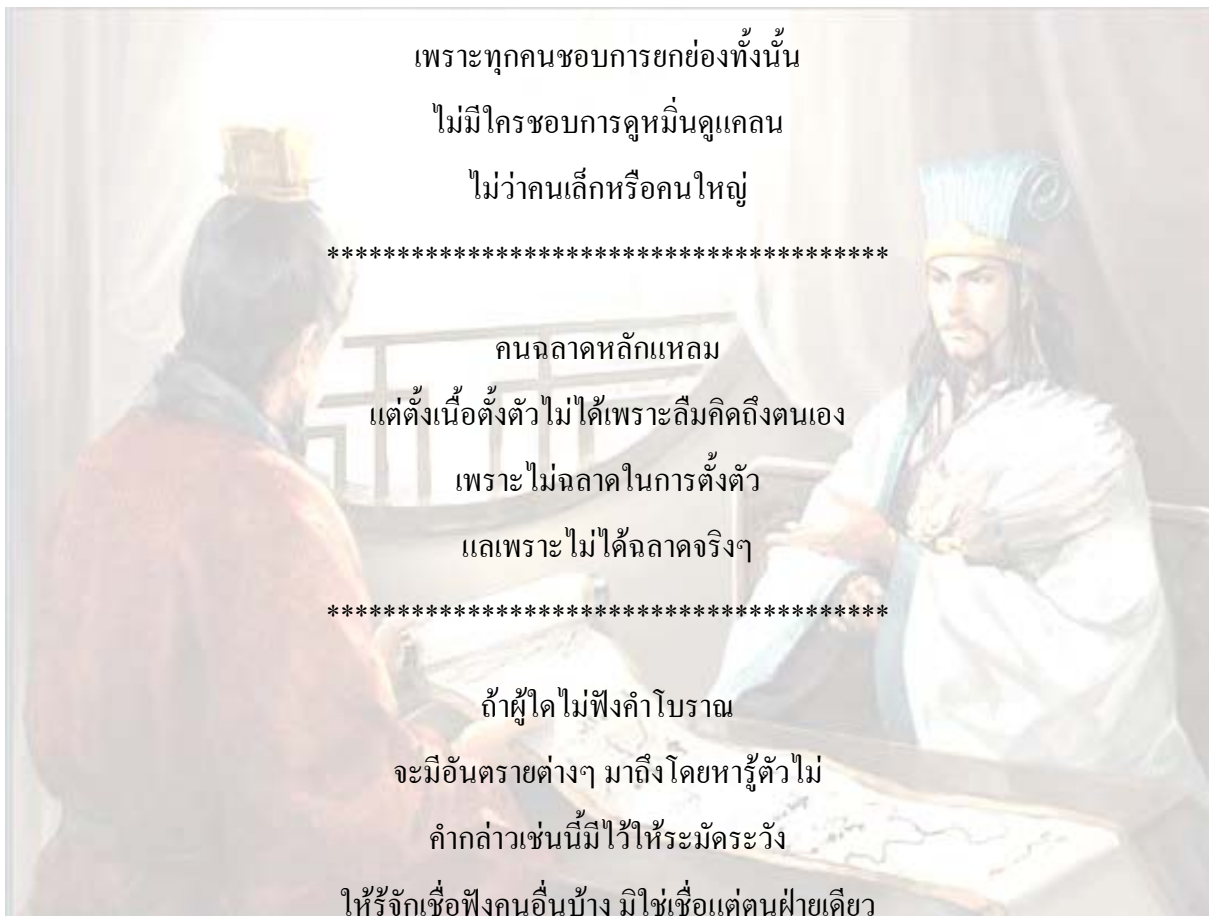
มนต์มัจฉา
ยกย่องเขาไปเถอะ
ถ้าเขามีอะไรให้นายยกย่อง

เพราะทุกคนชอบการยกย่องทั้งนั้น
ไม่มีใครชอบการดูหมิ่นดูแคลน
ไม่ว่าคนเล็กหรือคนใหญ่

คนฉลาดหลักแหลม
แต่ตั้งเนื้อตั้งตัวไม่ได้เพราะลืมหินคิดถึงตนเอง
เพราะไม่ฉลาดในการตั้งตัว
แถมเพราะไม่ได้ฉลาดจริงๆ

ถ้าผู้ใดไม่ฟังคำโบราณ
จะมีอันตรายต่างๆ มาถึงโดยหาเหตุตัวไม่
ถ้ากล่าวเช่นนี้มีไว้ให้ระมัดระวัง
ให้รู้จักเชื่อฟังคนอื่นบ้าง มิใช่เชื่อแต่ตนฝ่ายเดียว

จะคิดทำการสิ่งใด
สติปัญญาข้อมเป็นใหญ่
สติปัญญาน้อยคิดการน้อยสำเร็จ
สติปัญญามากคิดการใหญ่อย่างไรก็สำเร็จ

คนจริงรักษาคำสัตย์
 ไม่รักษาตัว ถึงแม้หัวจะขาด
 คนไม่จริงไม่รักษาคำสัตย์
 แต่จะรักษาตัว ไม่ยอมให้หัวขาด

ธรรมดาเกิดมาเป็นมนุษย์
 จะกำหนดวันตายนั้นท่านว่ายากนัก
 แต่วันที่กำหนดได้คือวันเป็น
 ว่าจะอยู่กันอย่างไร?

ข้าวแดงแองร้อนมีความศักดิ์สิทธิ์
 ใครไม่รู้คุณข้าวแดงแองร้อน
 ผู้นั้นมีอันต้องได้ภัยพิบัติ

เสือไม่มีเขี้ยว
 นกไร้ปีก ไม่น่ากลัว

จะล้มล้างสิ่งใดให้คิดถึงเวลาสร้าง
 เหมือนดังเรือ
 หากจะรื้อลงนั้นมันง่าย

แต่จะปลูกสร้างนั้นช่างแสนยากนัก

ผู้คู่มั่นข้าศึก
 ทะนงตนในสงคราม
 พลาดท่าเสียทีมาจกต่อมาก

เมื่อยังมีไมตรีต่อกัน

ก็ควรจะเตือนสติกันบ้าง

คนมีความรับผิดชอบเท่านั้น

จึงควรให้มีหน้าที่

เช่นกัน คนมีความรับผิดชอบต่อแผ่นดิน

จึงควรให้ปกครองบ้านเมือง

ผู้นำคิมบารมี

ยอมทำให้ลูกน้องติดตาม

คิดให้สมเหตุ

อย่าคิดเกินการณ์

จะพลาดให้เกิดเสียหายได้

อันผู้มีสติปัญญานั้น

ถ้าจะคิดสิ่งใดก็กว้างขวาง โอบอ้อมอารี

อุปมาเหมือนกับว่า

บุคคลกลิ้งแก้วอันเป็นทิพย์ไว้ในท้อง

ถ้าไปสถานที่ใดถึงเวลาค่ำมืด

ก็เล็ดลอดสว่างไปด้วยรัศมีแห่งแก้วนั้น

ถ้าคิดสิ่งใดก็รู้จักที่หนัก ที่เบา ได้

รู้จักยกย่ำถ้ายเทมิให้ผู้ใดล่วงรู้ถึง

จึงจะนับได้ว่า ผู้นั้นเป็นผู้มีสติปัญญาลึกซึ้ง

ผู้นำที่แท้จริง
 ไม่กระหายที่จะเป็นหัวหน้า
 ไม่แสวงหาลูกน้อง
 แต่เมื่อคราวได้เป็น ก็รับภาระอย่างอาจหาญ

ลูกผู้ชายแม้จะต้องตาย
 เพราะเหตุต้องสนองบุญคุณ

ถึงจะตายสักกี่ครั้งก็ไม่น่าเสียดาย

คิดผิดก่อให้เกิดการกระทำผิด
 การกระทำผิดได้ครั้งหนึ่ง
 ทำให้กระทำผิดครั้งที่สองและครั้งที่สาม
 ความผิดครั้งที่สามก่อความผิดครั้งต่อไป
 คนที่กระทำผิดเพียงครั้งแรกๆ

ได้ชื่อว่าคนทำผิด
 แต่คนที่กระทำผิดครั้งต่อๆมาชื่อว่าคนเลว

ความคิดและการกระทำ
 คิดการสิ่งใด
 ไม่ใฝ่หาผู้มีสติปัญญาร่วมคิดด้วย
 การนั้นจะสำเร็จได้อย่างไร

ลูกผู้ชายใจเด็ด
 ยามเสียก็ต้องไม่เป็นทุกข์
 ยามจะได้ย่ำอินดีปรีดามากนัก

มังกร ถึงอย่างไรก็น่าเกรงกลัว
 แต่มังกรที่อยู่ในหนองน้ำตื้นๆ
 ไม่แสดงพิษสงมากเท่าไร
 มังกรที่อยู่ในทะเลใหญ่น้ำลึกนี่ซิ
 ยากที่จะกำจัดได้ยากที่จะกำจัดลงได้ง่ายๆ

คบคนมีสติปัญญายิ่งคบก็ยิ่งได้

คบคนหลักแหลมยิ่งคบก็ยิ่งเฉลียวฉลาด
 เปรียบเสมือนยิ่งพบทางสว่างของชีวิต

นกกยังมีกิ่งไม้ให้จับ

เกิดมาเป็นคนไม่มีที่อยู่

มันน่าอดสู่นัก สู้หนักก็ไม่ได้

ผู้มีสติปัญญามาก

ควรสั่งสอนผู้มีสติปัญญาน้อย

ผู้ที่แข็งแรงควรเป็นที่พึ่งพาของผู้อ่อนแอ

ผู้มั่งมีควรจะช่วยเหลือผู้ยากไร้

สังคมจึงจะเป็นปกติสุข

แม้เราก็เป็นคนเดินดิน

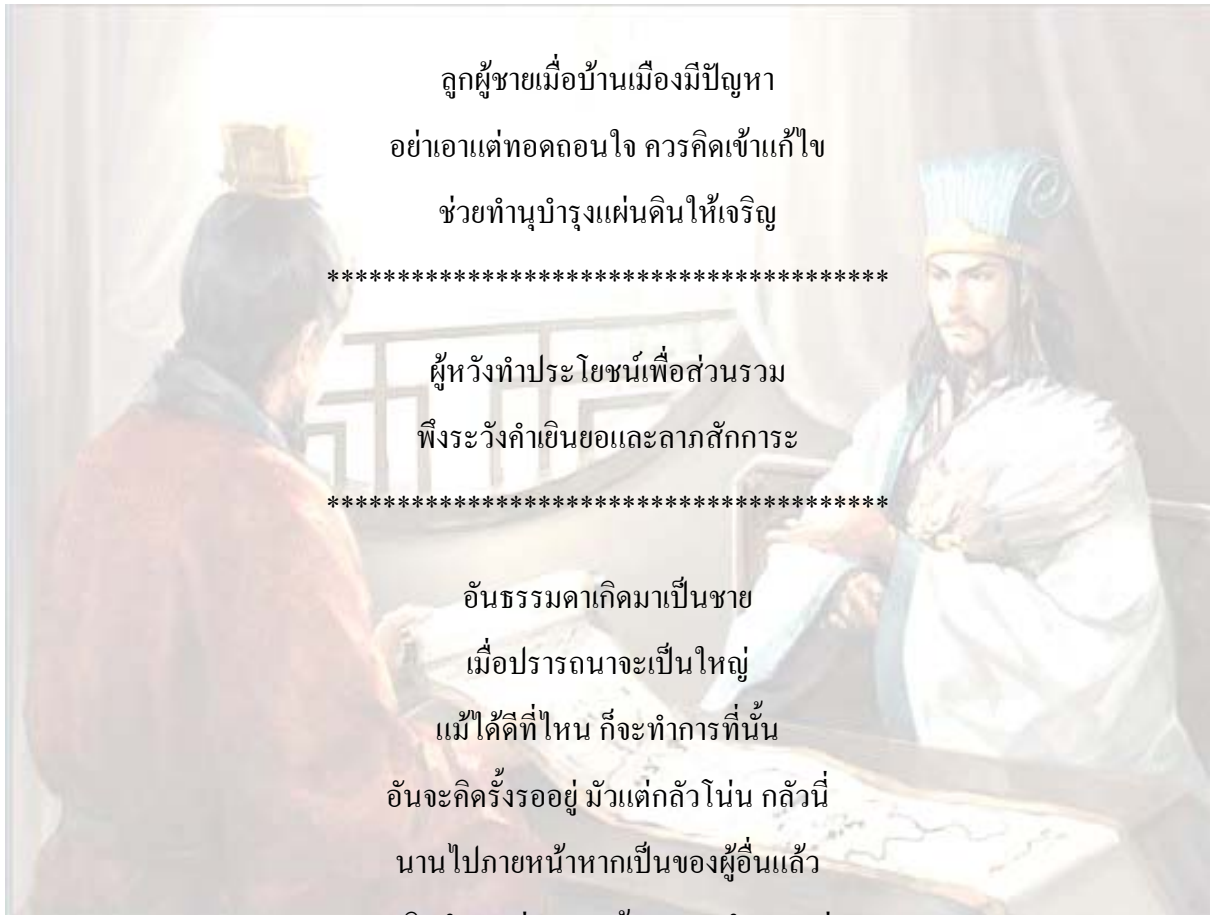
เขาก็เป็นคนเดินดินเหมือนกัน

ไม่มีใครเขาหาะได้ แล้วจะต้องเกรงกลัวอะไร

อยู่กับผู้มีสติปัญญา
เหมือนอยู่ที่มีดีมีผู้นำมาถึงที่สว่าง

อยากเป็นผู้นำ
ต้องปฏิญาณตนได้ว่า
จักอำนวยการประโยชน์สุขแก่มวลราษฎรให้จงได้

ลูกผู้ชายเมื่อบ้านเมืองมีปัญหา
อย่าเอาแต่ทอดถอนใจ ควรคิดเข้าแก้ไข
ช่วยทำนุบำรุงแผ่นดินให้เจริญ

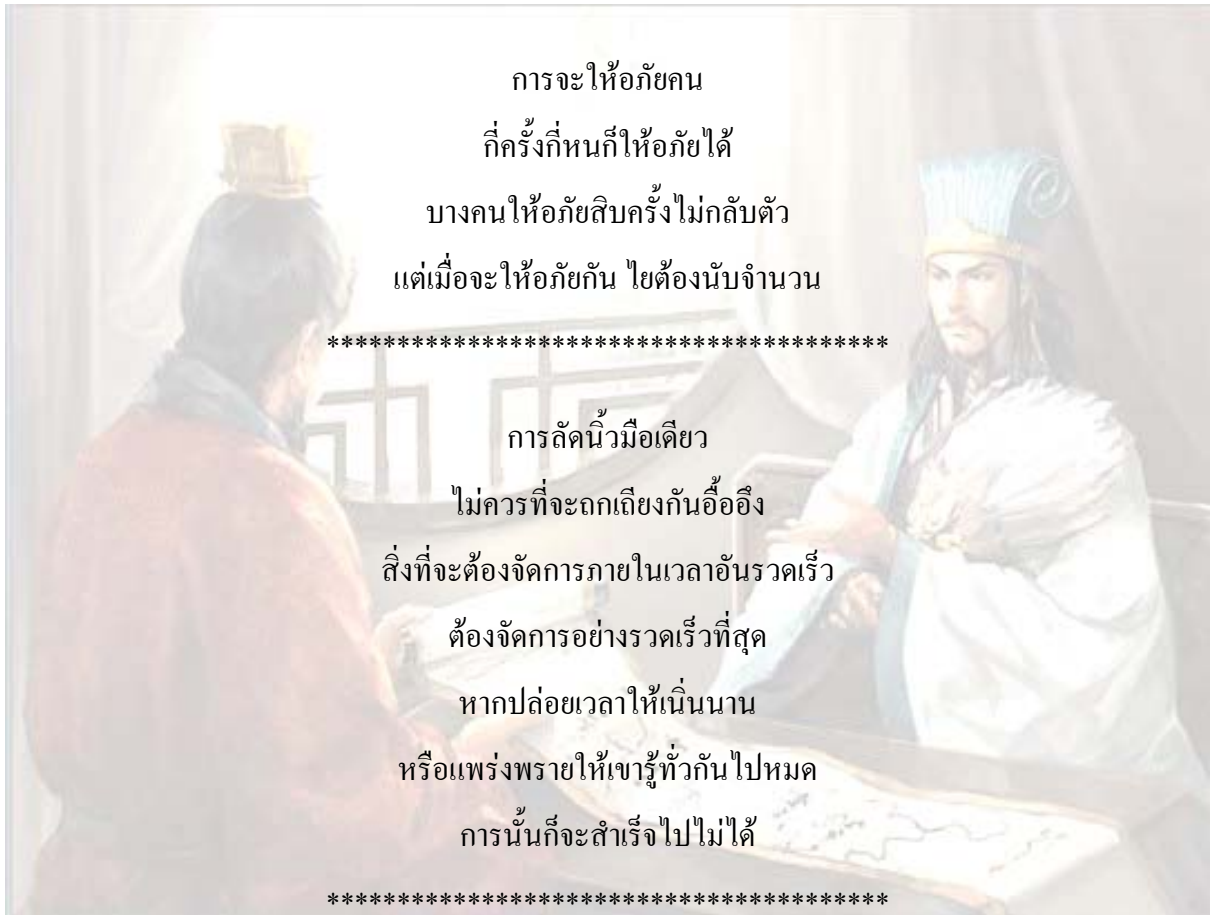
ผู้หวังทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม
พึงระวังคำยินยอมและลาถักการะ

อันธรรมชาติเกิดมาเป็นชาย
เมื่อปรารถนาจะเป็นใหญ่
แม้ได้สิ่งที่ไหน ก็จะทำการที่นั่น
อันจะคิดรั้งรออยู่ มัวแต่กลัวโน่น กลัวนี่
นานไปภายหน้าหากเป็นของผู้อื่นแล้ว
จะคิดทำการต่อภายหน้า จะยากลำบากกว่า

ภูมิของคนมิได้อยู่ที่ชาติกำเนิด
แต่อยู่ที่คุณธรรมและความรู้
ถ้าจะแข่งภูมิกัน
ควรเอาสองสิ่งนี้มาแข่งกัน
ถึงจะชื่อว่าเป็นความยุติธรรม

จะฆ่าก็ไม่ควรเอามีดฆ่าโคมาฆ่า
ทำการสิ่งใดควรให้เหมาะแก่การนั้น

ชายชาติทหาร
ยอมตายไม่เสียดายชีวิต
ขอเพียงให้ขึ้นชื่อลือชาไว้เป็นพอ

การจะให้อภัยคน
ก็ครั้งก็หนก็ให้อภัยได้
บางคนให้อภัยสิบครั้งไม่กลับตัว
แต่เมื่อจะให้อภัยกัน ใจต้องนับจำนวน

การลัดนิ้วมือเดียว
ไม่ควรถือจะถกเถียงกันอยู่อะไร
สิ่งที่จะต้องจัดการภายในเวลาอันรวดเร็ว
ต้องจัดการอย่างรวดเร็วที่สุด
หากปล่อยให้เนิ่นนาน
หรือแพร่พรายให้เขารู้ทั่วกันไปหมด
การนั้นก็สำเร็จไปไม่ได้

เกิดเป็นชายต้องรักษาวิชาสัตย์
พูดคำไหนต้องเป็นคำนั้น

การกระทำที่ผิด
บางครั้งเกิดจากคิดผิด

นักสู้ไม่คอยโชคชะตา
 ไม่ปล่อยให้ฟ้าดินเทพดาเป็นผู้ลิขิต
 แต่ลิขิตเขียนชีวิตด้วยตนเอง

ยอมให้มีการละเมิดกฎหมาย
 เพียงสักคนคนหนึ่งและครั้งเดียว
 คนอื่นๆก็จะอ้างสิทธิ์ทำบ้างและหลายครั้ง

แม้ว่าการละเมิดกฎหมายจะไม่ดีก็ตาม

ชายอย่าดูหมิ่นชาย
 ชายอย่าดูถูกชายด้วยกันเอง

การแก้แค้นก่อให้เกิดการแก้แค้น
 การให้อภัยก่อให้เกิดความรักความเมตตา

จะทำการใหญ่
 ฟังระวังสิ่งเล็กน้อย

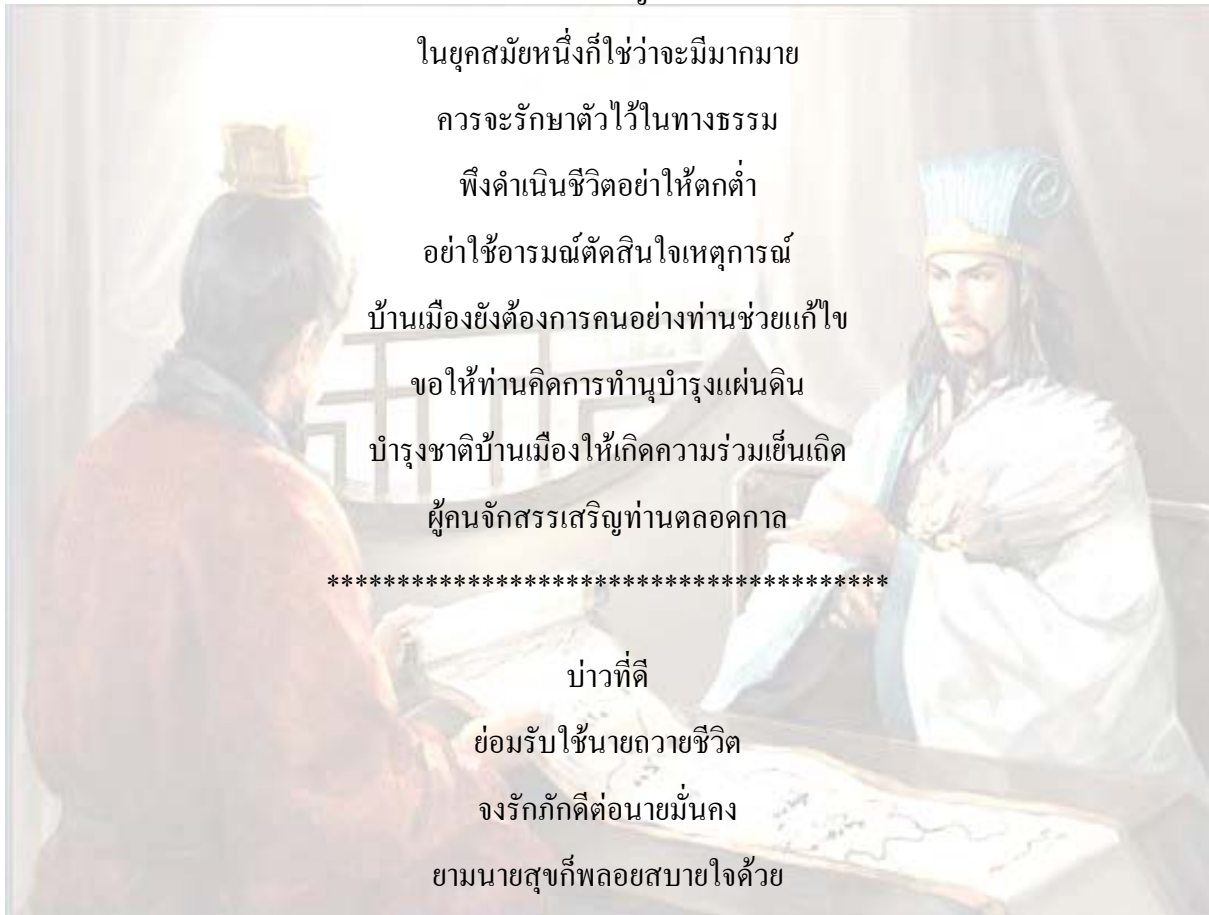
อะไรที่มันมืด ให้ริบหาแสงสว่าง
 อย่าอยู่ในมุมมืดนานๆ มิฉะนั้นจะถึงความอับจน

คนที่ม่เมตตาสูง
 ไปไหนๆย่อมไม่ได้รับอันตราย
 ผู้คิดร้ายเห็นเข้าก็ใจอ่อนกลับจะรักเข้าอีก

ความดีและความชั่ว
 สัตว์ไม่ทำร้ายสัตว์ทุกตัว
 ถ้าคนทำร้ายคนได้ไม่เลือกหน้า
 คนนั้นเลวกว่าสัตว์

ผู้มีความรอบรู้ มีฝีมือ มีความกล้าหาญ
 นับว่าเป็นคนสำคัญของแผ่นดิน

ในยุคสมัยหนึ่งก็เชื่อว่าจะมีมากมาย
 ควรจะรักษาตัวไว้ในทางธรรม
 พึงดำเนินชีวิตอย่าให้ตกต่ำ
 อย่าใช้อารมณ์ตัดสินใจเหตุการณ์
 บ้านเมืองยังต้องการคนอย่างท่านช่วยแก้ไข
 ขอให้ท่านคิดการทำนุบำรุงแผ่นดิน
 บำรุงชาติบ้านเมืองให้เกิดความร่วมมือเห็นเถิด
 ผู้คนจักสรรเสริญท่านตลอดกาล

บ่าวที่ดี
 ย่อมรับใช้นายถวายชีวิต
 จงรักภักดีต่อนายมั่นคง
 ยามนายสุขก็พลอยสบายใจด้วย
 ยามนายทุกข์ก็ร้อนรนกายใจ
 ส่วนนายที่ดีย่อมดูแลบ่าวให้สุขสบาย
 รักษาบ่าวให้ปลอดภัย รักบ่าวเหมือนบุตรของตน

เป็นธรรมดาของแผ่นดิน
 ที่มีแต่ความสงบสุขมานาน
 จนระเริงหลงสุขกลับทำสิ่งชั่วร้ายของผู้คน
 ความทุกข์เดือนร้อนก็จะคืบคลานมาเป็นเบื้องต้น
 แล้วกลายมาเป็นประวัติศาสตร์อันชั่วร้ายของมนุษยชาติ

ชีวิตควรรักษาไว้ทำประโยชน์

เมื่อยังไม่สมควรตาย ก็อย่าเร่งตายไป
 ต่อให้ถึงที่ตาย หรือถึงคราวตายเสียก่อน
 แล้วค่อยตายจึงเหมาะสม

ทหารเลวหาง่าย
 อันทหารเอกนั้นหายาก

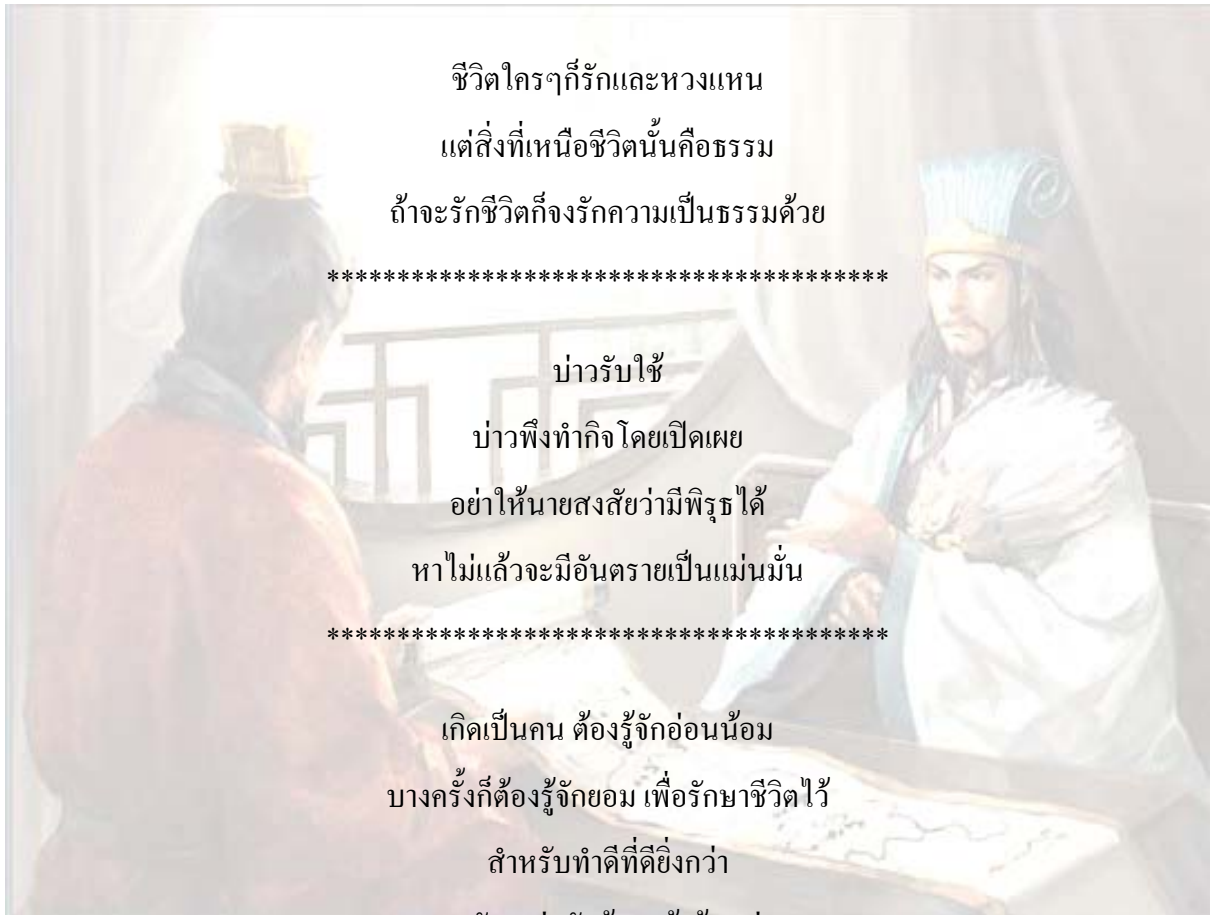
เป็นคนดีมีศีลธรรม
 คบค้าสมาคมกับโจรผู้ร้าย
 ใครเขาจะเชื่อถือว่าดี
 หลักทั่วไปมีว่า
 คนดีไปสู่คนดี คนชั่วไปหาคนชั่ว

เกิดเป็นคนในแผ่นดิน

ถ้าเอาแต่พิเคราะห์เห็นผู้ใดมีบุญวาสนามาก
 ก็เข้าไปนอนน้อมเป็นข้าด้วยหวังสุขสบาย
 โดยไม่พิจารณาถึงผิดถูกชั่วดี
 จะมีค่าแห่งความเป็นคนที่ตรงไหน

ทันทีที่ความแค้นคลุ้มคลั่ง
ความคิดยับยั้งก็มักหลีกหนีหายไป

ความแค้นที่ใหญ่หลวง
ทำให้คนมีมือมัว
เห็นแต่การทำลายไม่เห็นการสร้างสรรค์

ชีวิตใครๆก็รักและหวงแหน
แต่สิ่งที่เหนือชีวิตนั้นคือธรรม
ถ้าจะรักชีวิตก็จงรักความเป็นธรรมด้วย

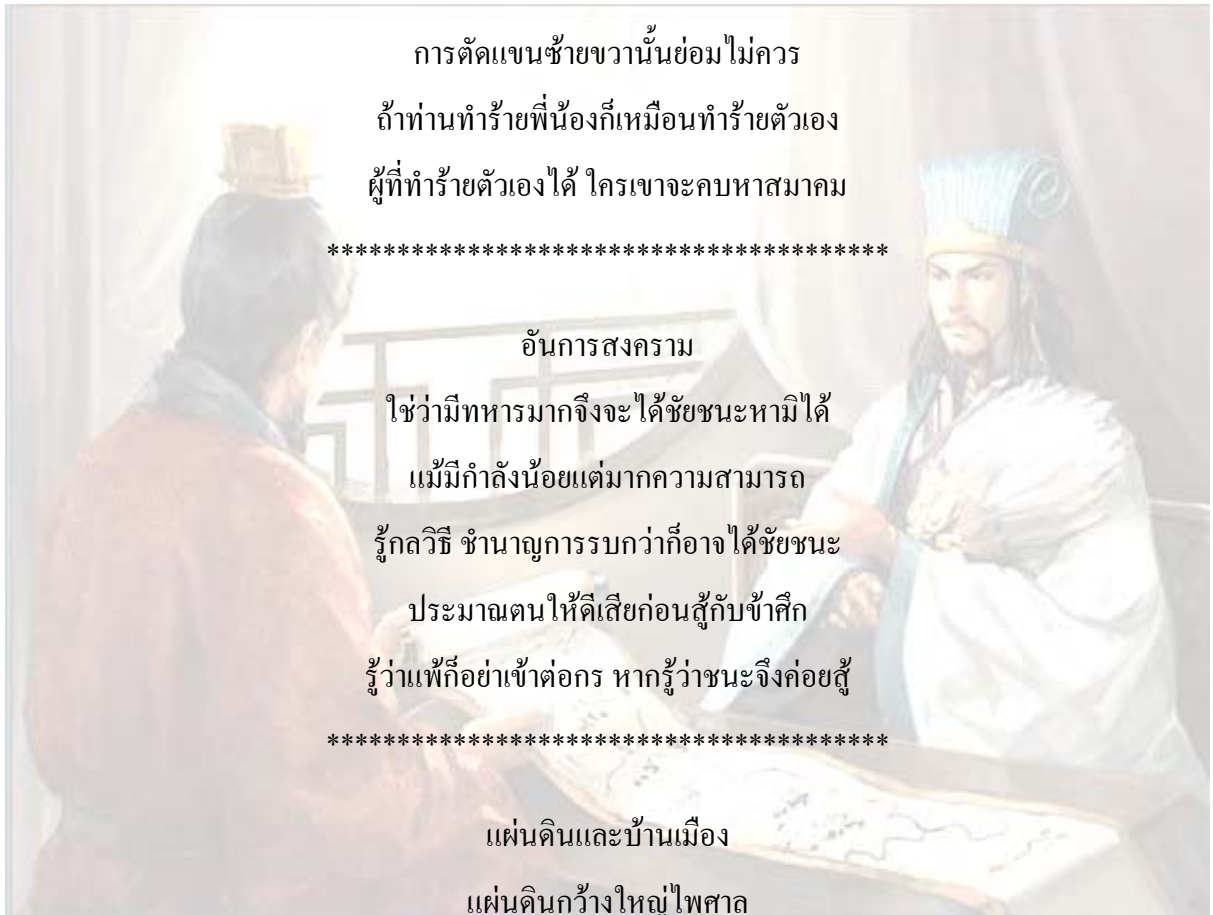
บ่าวรับใช้
บ่าวพึงทำกิจโดยเปิดเผย
อย่าให้นายสงสัยว่ามีพิรุณได้
หาไม่แล้วจะมีอันตรายเป็นแม่นมั่น

เกิดเป็นคน ต้องรู้จักอ่อนน้อม
บางครั้งก็ต้องรู้จักยอม เพื่อรักษาชีวิตไว้
สำหรับทำดีที่ดียิ่งกว่า
ระวัง! อย่าหักค้ำพรีด้วยเข่า

เป็นบ่าวหากนายใช้ต้องทำ
เมื่ออยู่ในวิสัยที่สามารถจะกระทำได้

เกิดเป็นชายชาติทหาร
 มีหรือจะคิดกลัวการสงคราม
 คิดเป็นนักรบเมือง
 ก็ไม่ควรกลัวการสาดโคลน

ธรรมดาพี่น้องกัน
 ก็เหมือนหนึ่งแขนซ้ายแขนขวา

การตัดแขนซ้ายขวานั้นย่อมไม่ควร
 ถ้าท่านทำร้ายพี่น้องก็เหมือนทำร้ายตัวเอง
 ผู้ที่ทำร้ายตัวเองได้ ใครเขาจะคบหาสมาคม

อันการสงคราม
 ไซ้ว่ามีทหารมากจึงจะได้ชัยชนะหามิได้
 แม้มีกำลังน้อยแต่มากความสามารถ
 รู้กลวิธี ชำนาญการรบกว่าก็อาจได้ชัยชนะ
 ประมาทตนให้ดีเสียก่อนสู้กับข้าศึก
 รู้ว่าแพ้ก็อย่าเข้าต่อกร หากรู้ว่าชนะจึงค่อยสู้

แผ่นดินและบ้านเมือง
 แผ่นดินกว้างใหญ่ไพศาล
 บ้านเมืองมีผู้คนมากมาย
 ไฉนจะค้นหาผู้มีสติปัญญากล้าหาญไม่ได้

ผู้นำและผู้ปกครอง
 ถ้าผู้ปกครองไม่เบียดเบียนราษฎร
 งดเว้นภาษีค่าธรรมเนียมเมื่อราษฎรขัดสน
 ปวงราษฎรไหนเลยจะไม่รัก

ความชอบโกหกหลอกลวง
 ความชอบฟุ่มเฟือย-สุรุ่ยสุร่าย
 ความเป็นผู้ไม่รู้จักรุกุมการณ์
 ความชอบเล่นการพนันขั้นต่อ
 ความชอบคร่ำ پایเถื่อน
 ความเป็นผู้ไม่มีหลักการตัดสินใจ
 ความชอบอิจฉาริษยา
 ความชอบโมโหพยายาม

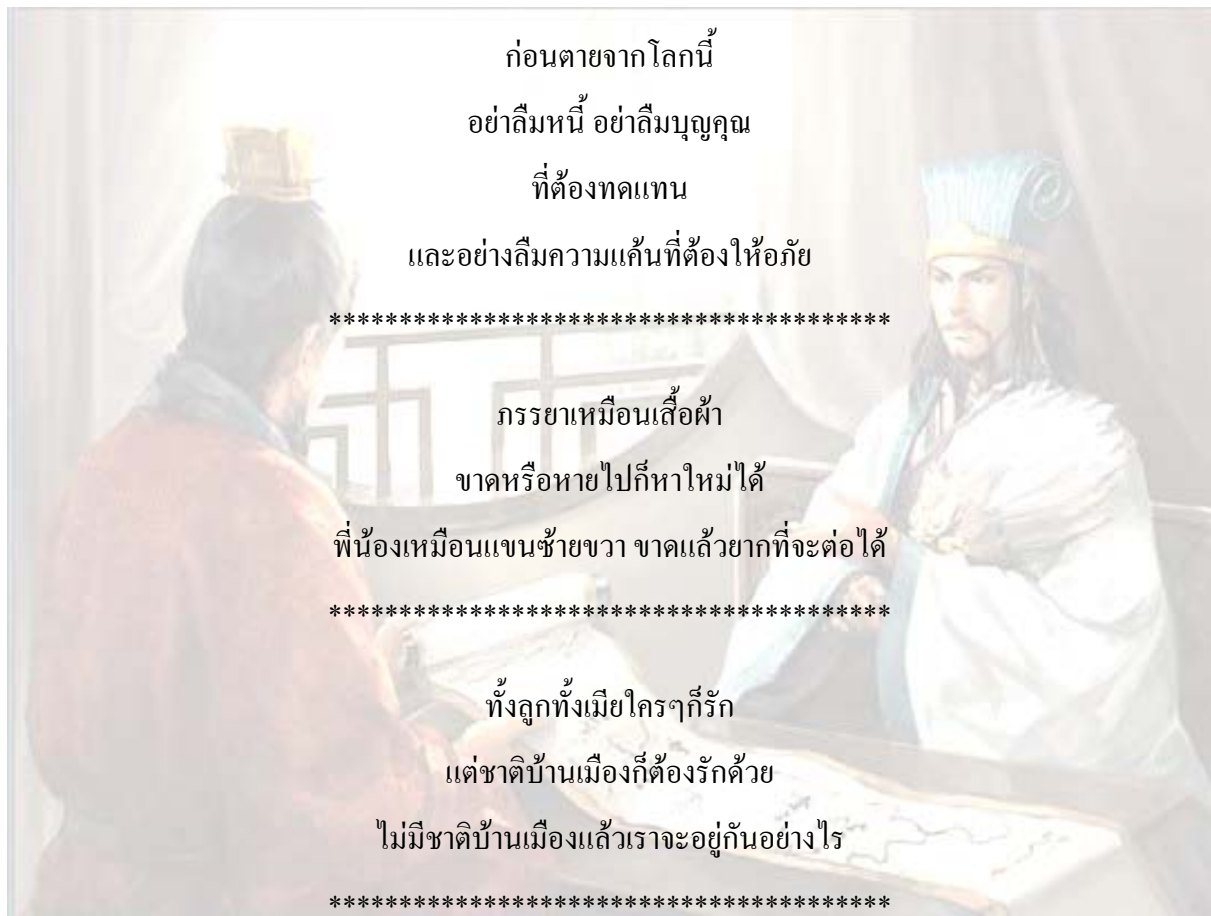
ชีวิตในยุทธจักร
 ยากนักจะเป็นตัวของตัวเอง

ผู้ปรารถนาครองเมือง
 ต้องรู้จักเกลี้ยกล่อมบุคคลให้เลื่อมใส
 มีวิธุงใจผู้คนให้คล้อยตาม

สามารถชักชวนผู้คนให้ร่วมเป็นพวก
 จึงจะสำเร็จในอำนาจ

การสงครามถ้าทหารมาก
 จะลวงเอาชัยชนะเข้าศึก
 ก็ทำเสบียงสงบไว้ดูมีทหารน้อยลวงเอาให้เข้าศึกไว้ใจ
 ถ้าทหารน้อย
 เห็นจะทำการเอาชัยชนะไม่ได้ก็ทำคฤหาสน์
 หวังจะให้เข้าศึกคร้ามมิให้ยกเข้าหักโหมได้

อย่าสร้างทุกข์ให้กับตัว
 อย่าสร้างชั่วให้แผ่นดิน

เกิดมาแล้วต้องตาย
 แต่ทว่าก่อนตายควรคิดให้ดี
 จะตายอย่างมีคุณค่าหรือหมากลางถนน

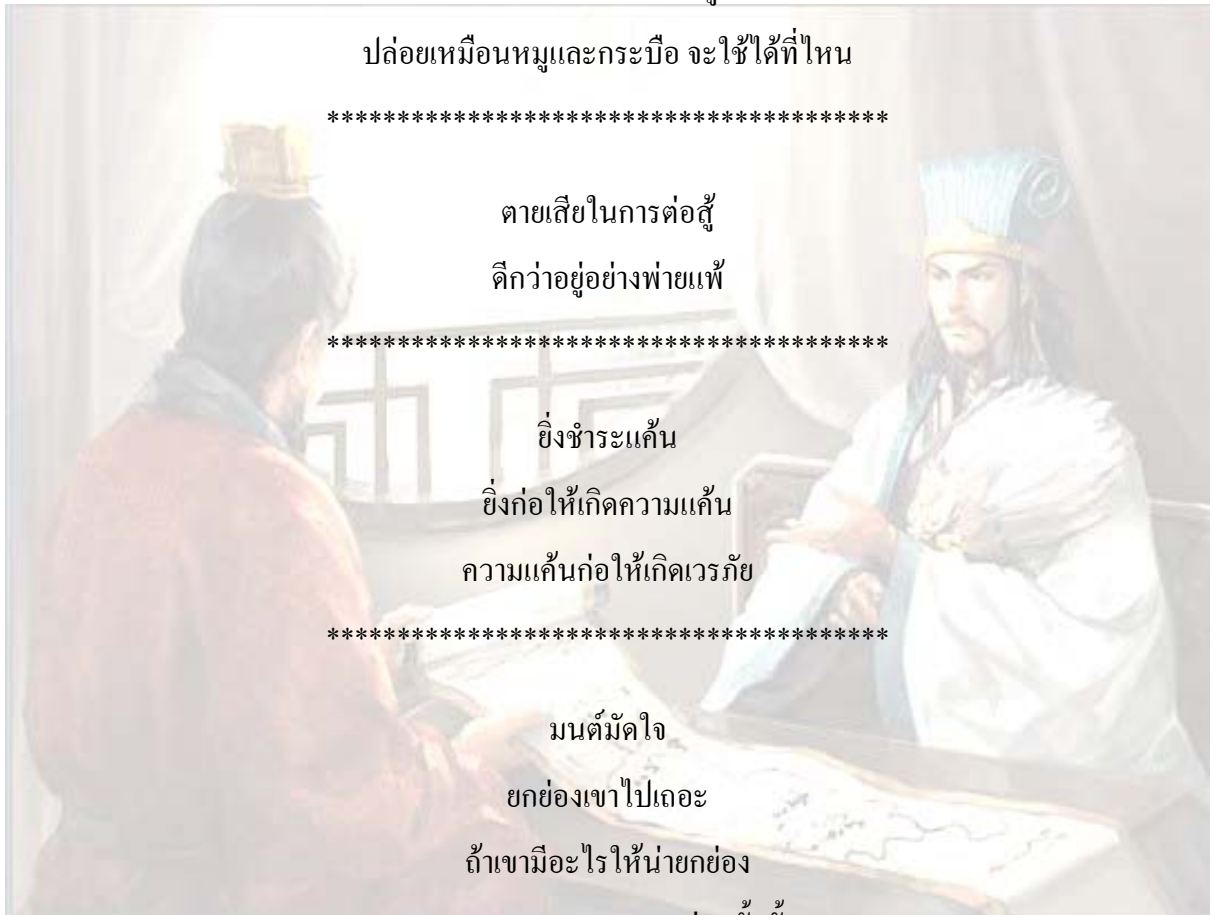
เป็นพ่อแม่คน
 ทั้งมีสติปัญญาเฉลียวฉลาด
 แต่ไม่อบรมสั่งสอนลูก

ปล่อยเหมือนหมูและกระบือ จะใช้ได้ที่ไหน

ตายเสียในการต่อสู้
 ดีกว่าอยู่อย่างพ่ายแพ้

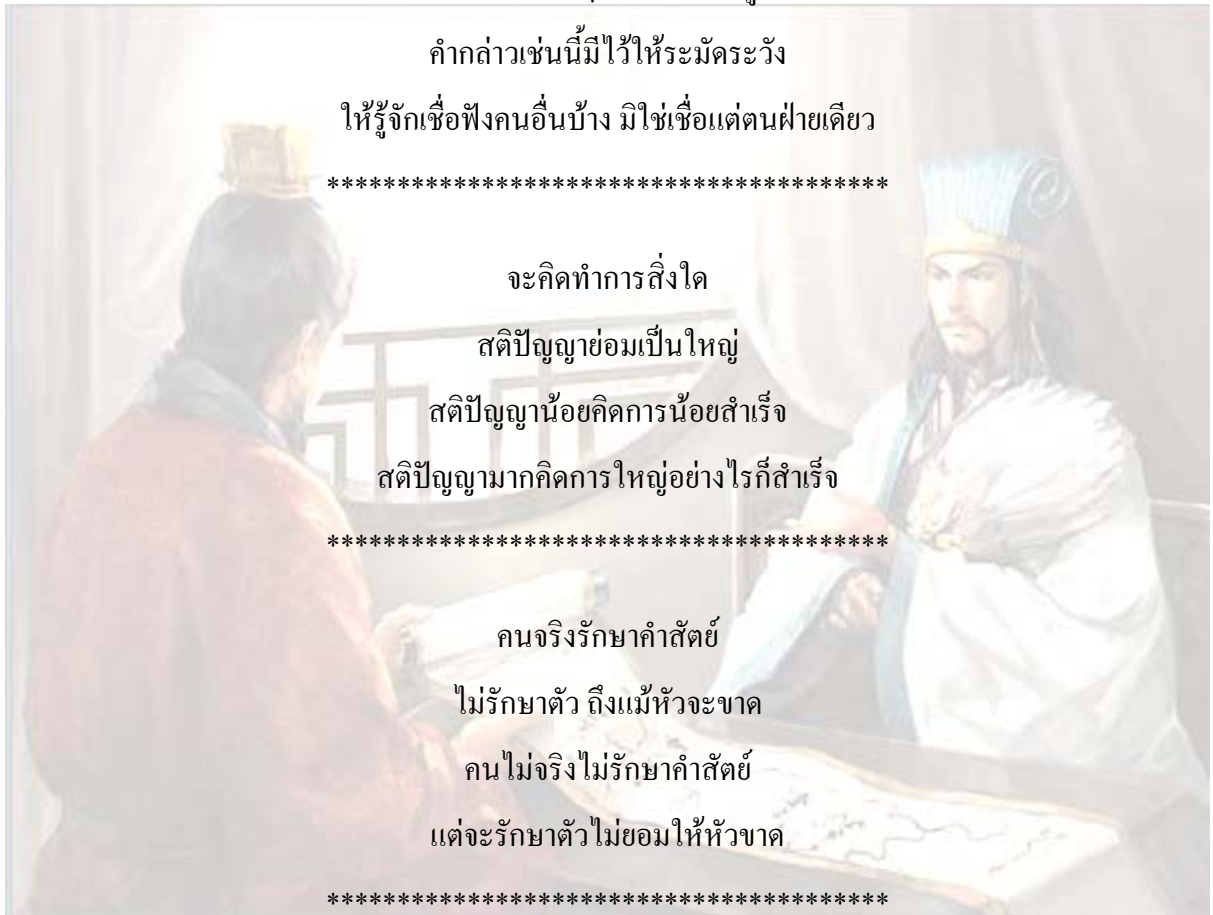
ยิ่งชำระแค้น
 ยิ่งก่อให้เกิดความแค้น
 ความแค้นก่อให้เกิดเวรภัย

มนต์มีดใจ
 ยกย่องเขาไปเถอะ
 ถ้าเขามีอะไรให้น่ายกย่อง
 เพราะทุกคนชอบการยกย่องทั้งนั้น
 ไม่มีใครชอบการดูหมิ่นดูแคลน
 ไม่ว่าจะคนเล็กหรือคนใหญ่

คนฉลาดหลักแหลม
 แต่ตั้งเนื้อตั้งตัวไม่ได้เพราะลืมคิดถึงตนเอง
 เพราะไม่ฉลาดในการตั้งตัว
 แลเพราะไม่ได้ฉลาดจริงๆ

ถ้าผู้ใดไม่ฟังคำโบราณ
 จะมีอันตรายต่างๆ มาถึงโดยหาผู้ตัวไม่

คำกล่าวเช่นนี้มีไว้ให้ระมัดระวัง
 ให้รู้จักเชื่อฟังคนอื่นบ้าง มิใช่เชื่อแต่ตนฝ่ายเดียว

จะคิดทำการสิ่งใด
 สติปัญญาข้อมเป็นใหญ่
 สติปัญญาน้อยคิดการน้อยสำเร็จ
 สติปัญญามากคิดการใหญ่อย่างไรก็สำเร็จ

คนจริงรักษาคำสัตย์
 ไม่รักษาตัว ถึงแม้หัวจะขาด
 คนไม่จริงไม่รักษาคำสัตย์
 แต่จะรักษาตัวไม่ยอมให้หัวขาด

ธรรมดาเกิดมาเป็นมนุษย์
 จะกำหนดวันตายนั้นท่านว่ายากนัก
 แต่วันที่กำหนดได้คือวันเป็น
 ว่าจะอยู่กันอย่างไร?

ข้าวแดงแกงร้อนมีความศักดิ์สิทธิ์
 ใครไม่รู้คุณข้าวแดงแกงร้อน
 ผู้นั้นมีอันต้องได้ภัยพิบัติ

เสือไม่มีเขี้ยว
 นกไร้ปีก ไม่น่ากลัว

จะล้มล้างสิ่งใดให้คิดถึงเวลาสร้าง
 เหมือนดังเรือ
 หากจะรื้อลงนั้นมันง่าย
 แต่จะปลูกสร้างนั้นช่างแสนยากนัก

ผู้คูหมื่นข้าศึก
 ทะนงตนในสงคราม
 พลาดท่าเสียทีมามากต่อมาก

เมื่อยังมีไมตรีต่อกัน
 ก็ควรเตือนสติกันบ้าง

คนมีความรับผิดชอบเท่านั้น
 จึงควรให้มีหน้าที่
 เช่นกัน คนมีความรับผิดชอบต่อแผ่นดิน
 จึงควรให้ปกครองบ้านเมือง

ผู้นำคือมีบารมี
ยอมทำให้ลูกน้องดีตาม

คิดให้สมเหตุ
อย่าคิดเกินการณ์
จะพาลให้เกิดเสียหายได้

